

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

HYVÄT KÄYTÄNTEET SOSIAALITYÖNTEKI- JÄN JA SIJAISPERHEEN VÄLISESSÄ YHTEIS- TYÖSSÄ

Heta Nieminen

Emilia Rissanen

Opinnäytetyö
Maaliskuu 2016
Sosionomikoulutus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomikoulutus

NIEMINEN, HETA & RISSANEN, EMILIA:

Hyvät käytänteet sosiaalityöntekijän ja sijaisperheen välisessä yhteistyössä

Opinnäytetyö 43 sivua, joista liitteitä 5 sivua
Maaliskuu 2016

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuoda näkyväksi hyviä käytänteitä sosiaalityöntekijän ja sijaisperheen välisessä yhteistyössä. Työn tarkoituksena oli selvittää, millaisia sosiaalityöntekijän ja sijaisvanhempien roolien tulisi olla hyvän yhteistyön saavuttamiseksi, mitä yhteistyö olisi parhaimmillaan sekä mitä odotuksia ja kehittämisehdotuksia sosiaalityöntekijällä ja sijaisvanhemmilla voisi olla yhteistyön parantamiseksi.

Kiinnostus opinnäytetyön tekemiseen syntyi tapaamisessa Pirkanmaan Perhehoitajat ry:n edustajien kanssa. Yhteistyön käytänteet olivat herättäneet keskustelua yhdistyksessä, minkä vuoksi aiheeseen tartuttiin. Aihetta päädyttiin tutkimaan hyvien käytänteiden näkökulmasta. Opinnäytetyö toi esille hyviä yhteistyön käytänteitä erityisesti Tampereen kaupungin sosiaalityöntekijöiden kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Opinnäytetyön teoriaosuus muodostui perhehoidosta, perhehoidon tuesta sekä sitä ohjaavasta lainsäädännöstä. Teoriaosuudessa avattiin myös yhteistyön käsitettä, sijaisvanhemmuutta sekä sosiaalityöntekijän työnkuvaa.

Työ oli kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Se toteutettiin haastatteleamalla yhtä Tampereen kaupungin sijaishuollossa työskentelevää sosiaalityöntekijää sekä kahta sijaisvanhempaa, joilla oli lapsi sijoitettuna Tampereen kaupungilta. Haastattelumuotona käytettiin teemahaastattelua ja tutkimusaineisto analysoitiin aineistolähtöisesti.

Teoria tuki opinnäytetyön tuloksia. Sosiaalityöntekijä toimii ylimpänä päätöksentekijänä sekä tukena sijaisperheille, mikä nousi esiin myös opinnäytetyön tuloksista. Sijaisvanhempi huolehtii ensisijaisesti lapsesta sekä toimii sosiaalityöntekijälle arjen yhteistyökumppanina. Parhaimmillaan yhteistyö oli silloin, kun sosiaalityöntekijän ja sijaisvanhemman välillä vallitsi luottamus. Oleellista toimivalle yhteistyölle oli tutuus sekä sosiaalityöntekijän ja sijaisvanhemman välinen pitkäaikainen työskentelysuhde. Tärkeää oli myös jakaa tietoa puolin ja toisin, jotta yhteistyö olisi hyvää. Mahdollisiksi kehittämisehdotuksiksi nousi sijaisvanhemman ja sosiaalityöntekijän välillä toteutettava palaute kasvotusten sekä keskustelufoorumit. Lisäksi esitettiin, että laki voisi määritellä asiakaslasten määrää sosiaalityöntekijää kohden.

Asiasanat: perhehoito, sijaisvanhemmuus, sosiaalityöntekijä, yhteistyö

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

NIEMINEN, HETA & RISSANEN, EMILIA:

Good Practices in Collaboration between a Social Worker and a Foster Family

Bachelor's thesis 43 pages, appendices 5 pages
March 2016

The purpose of this thesis was to bring out good practices in collaboration between a social worker and a foster family. The purpose was to determine what are the roles of a social worker and a foster parent are, what good collaboration at its best is and what kind of expectations and improvement suggestions could the foster parents and a social worker could have to achieve good collaboration.

This thesis was a qualitative research and was carried out in collaboration with Pirkanmaan Perhehoitajat ry. The theory part consists of family care, legislation on family care and collaboration between a social worker and a foster family. The data were collected by interviewing one social worker from the city of Tampere and two foster parents who had a foster child placed from the city of Tampere. The interviews were conducted by using thematic interview. The data were analyzed using qualitative content analysis.

The theory of this thesis supported the results from the interviews. A social worker made all the decisions concerning the child who was placed in a foster family and acted as a supporter for the family. A foster parent's primary role was to take care of the child and to be the main partner in co-operation with the social worker. The collaboration between a foster family and a social worker to be at its best required trust, familiarity and long-term cooperation to be at its best. Possible suggestions to improve the collaboration were face-to-face feedback between a social worker and a foster parent, and different kinds of forums. In addition, it was suggested that the number of clients per one social worker could be stated in the law.

Key words: family care, foster parenting, social worker, collaboration

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	6
	2.1 Tavoite	6
	2.2 Tutkimuskysymykset	6
3	PERHEHOITO	7
	3.1 Perhehoito	7
	3.2 Perhehoitoa ohjaava lainsäädäntö	8
	3.3 Perhehoidon tukeminen	9
4	YHTEISTYÖ.....	11
	4.1 Yhteistyö	11
	4.2 Sijaisvanhemmuus	11
	4.3 Sosiaalityöntekijä.....	13
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	15
	5.1 Tutkimusmenetelmät	15
	5.2 Tutkimuksen toteutus ja aineiston keruu	16
	5.3 Aineiston käsittely ja analyysi	17
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	19
	6.1 Sosiaalityöntekijän haastattelu.....	19
	6.1.1 Roolit yhteistyökumppaneina	19
	6.1.2 Yhteistyöstä parhaimmillaan.....	20
	6.1.3 Odotukset yhteistyölle ja kehittämissuhteet.....	21
	6.2 Sijaisvanhempien haastattelut.....	22
	6.2.1 Roolit yhteistyökumppaneina	22
	6.2.2 Yhteistyöstä parhaimmillaan.....	24
	6.2.3 Odotukset yhteistyölle ja kehittämissuhteet.....	27
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	29
8	POHDINTA.....	32
	8.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	32
	8.2 Tutkimusprosessi	34
	LÄHTEET	37
	LIITTEET	39
	Liite 1. Saatekirje sosiaalityöntekijälle	39
	Liite 2. Saatekirje sijaisvanhemmille	40
	Liite 3. Haastattelun lupalomake.....	41
	Liite 4. Haastattelun runko sosiaalityöntekijälle	42
	Liite 5. Haastattelun runko sijaisvanhemmille	43

1 JOHDANTO

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän sekä lapsen hoidosta sijaishuollossa vastaavan työntekijän tulee olla yhteistyössä lapsen ja hänen vanhempansa kanssa. Yhteistyöllä sijaishuollossa pyritään turvaamaan lapsen hoidon ja huollon jatkuvuus. Sijaishuoltopaikassa lapsen huolenpidosta vastaavat henkilöt ovat tärkeässä roolissa järjestettäessä lapselle sijaishuoltoa, sillä lapselle on tarjottava hänen etunsa mukainen kasvuympäristö. (Lastensuojelulaki 417/2007, 52§; Lastensuojelun käsikirja 2016.)

Tämä opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä Pirkanmaan Perhehoitajat ry:n kanssa ja aiheena on Hyvät käytänteet sosiaalityöntekijän ja sijaisperheen välisessä yhteistyössä. Tarkoituksenamme tässä opinnäytetyössä on tuoda esille, mikä sosiaalityöntekijän ja sijaisperheen välisestä yhteistyöstä tekee hyvää ja mitä sen syntymiseen tarvitaan. Koimme aiheen erittäin mielenkiintoiseksi, sillä perhehoito on yleistymässä sen ollessa ensisijainen sijaishuollon toteuttamisen muoto.

Kiinnostuksemme tämän opinnäytetyön toteuttamiseen lähti tavattuamme yhteistyökumppanimme Pirkanmaan perhehoitajat ry:n hallituksesta. Tavattuamme yhdistyksen edustajat, saimme tuntuman, että sosiaalityöntekijän ja sijaisperheen välisestä yhteistyöstä puuttuu yhtenäinen linja, riippuen lapsen sijoittavasta kunnasta. Tämä ei kuitenkaan jäänyt lopulliseksi aiheeksemme. Täsmäntäessämme aihetta pyrimme ottamaan mahdollisimman tarkasti huomioon työelämän kumppanimme toivomukset. Tutkittavaksi täsmentyi nimenomaan hyvien käytänteiden selvittäminen siinä kunnassa, jonka Pirkanmaan Perhehoitajat ovat hyväksi havainneet ja meille osoittaneet. Pirkanmaan Perhehoitajat ry:n edustajilla oli vahva ymmärrys, että yhteistyö Tampereen kaupungin sijaishuollon sosiaalityöntekijöiden kanssa sujuu pääsääntöisesti moitteettomasti. Tämän vuoksi kaupunki, joka meille osoitettiin, oli Tampere.

2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

2.1 Tavoite

Opinnäytteemme tarkoituksena oli tuoda esille sosiaalityöntekijän ja sijaisvanhempien näkemystä hyvistä yhteistyön käytänteistä sijaisperheen ja sosiaalityöntekijän välillä. Hyvä yhteistyö toimii perustana lapsen sijoituksen onnistumiselle sekä toimimiselle lapsen edun mukaisesti. Selvitämme opinnäytetyössämme, millaista yhteistyö sosiaalityöntekijän ja sijaisperheiden välillä parhaimmillaan on, ja miten tämä tavoite saavutetaan. Selvitämme, millaiset sosiaalityöntekijän ja sijaisvanhemman roolit ovat yhteistyössä, sekä mitä he yhteistyöltä odottavat. Lopuksi kartoitamme, miten he lähtisivät yhteistyötä mahdollisesti kehittämään.

Opinnäytteemme tavoite on tehdä näkyväksi hyvää yhteistyötä tukevat käytänteet, sekä tuoda niitä sosiaalityöntekijöiden sekä sijaisperheiden tietoisuuteen. Opinnäytetyössämme tuomme myös esille hyviä käytänteitä Tampereen kaupungin sosiaalityöntekijän sekä sijaisvanhempien välisessä yhteistyössä, kun sijaisperheessä on lapsi Tampereen kaupungin sijoittamana.

2.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykset muodostimme opinnäytetyömme tavoitteen saavuttamisen kannalta mahdollisimman oleellisiksi. Olemme työskennelleet tutkimuskysymyksiimme pohjautuen opinnäytetyöprosessin ajan.

Tutkimuskysymyksemme ovat:

- Mikä on sosiaalityöntekijän ja sijaisvanhemman rooli heidän välisessä yhteistyössä?
- Mitä yhteistyö parhaimmillaan on?
- Mitä odotuksia yhteistyölle on ja miten sitä voisi kehittää?

3 PERHEHOITO

3.1 Perhehoito

Ketola (2008, 18) määrittelee perhehoitajan henkilöksi, joka hoitaa huostaan otettuja tai avohuollon tukitoimin sijoitettuja lapsia ja nuoria, kehitysvammaisia aikuisia, mielenterveyskuntoutujia tai vanhuksia. Perhehoito määritellään hoidon tai muun huolenpidon järjestämisenä yksityiskodissa, yksityisessä perheessä, perheen jäsenenä. Lasten ja nuorten perhehoitajia kutsutaan myös sijaisvanhemmiksi ja perhettä sijaisperheeksi. (Hakkarainen, Kuukkanen, Piispanen 2013, 4; Perhehoitolaki 263/2015, 3§.)

Kunnan sijoittaessa lapsen sijaishuoltoon, pyritään lapsi tai nuori sijoittamaan niin sanotusti tavalliseen perheeseen. Kun sijaislapsia sijoitetaan sijaisperheeseen, solmivat perhehoitajat toimeksiantosopimuksen kunnan kanssa, mutta eivät silti ole työsuhteessa kuntaan. Toimeksiantosopimus on asiakirja, jossa sovitaan perhehoitoon liittyvät molempipuoliset oikeudet ja velvollisuudet, sekä muun muassa perheille maksettavat palkkiot ja korvaukset. (Ketola 2008, 19; Rabb 2008, 146; Hakkarainen ym. 2013, 16.)

Työskentelyssä perhehoitaja ja sosiaalityöntekijä tulee nähdä tasa-arvoisina yhteistyökumppaneina, sekä asiantuntijoina omissa tehtävissään (Hakkarainen ym. 2013, 27). Perhehoito on tiimityötä sijoittavan kunnan työntekijöiden sekä sijaisperheen välillä. Tätä korostetaan myös sijaisperheitä valmennettaessa. Tiimiin kuuluu myös muut ammatilliset toimijat, sekä lapsi ja hänen sukunsa. Myös biologisten vanhempien saama tuki vaikuttaa sijoituksen onnistumiseen. (Ketola 2008, 39; Rabb 2008, 146).

Sijaisperheitä tarvitaan lapsille, joiden asuminen omassa kodissa ei ole enää mahdollista. Sijaisperheeseen sijoitettuna lapset saavat ympärilleen kodin ja vanhemmat, jotka pystyvät olemaan vahvoja aikuisia (Tampereen kaupunki 2015). Lapselle pyritään mahdollistamaan elämä, joka olisi ennakoitavissa ja jota suunnitelmat ohjaa. Lapselle tärkeitä ovat myös pitkäaikaiset ja turvalliset ihmissuhteet (Ketola 2008, 39). Kiintymyssuhteen muodostumisen kannalta, eläminen sijaisperheessä on sijoitetulle lapselle merkittävää (Perhehoitoliitto 2015). Hyvä hoito, kasvatusta ja huolenpito antavat lapselle perusturvallisuuden

tunteen sekä mahdollisuuden tasapainoiselle kasvulle ja kehitykselle. Perhehoidon tavoitteena on mahdollistaa sijoitetun lapsen ja nuoren kasvaminen vastuullisuuteen ja aikuisuuteen sekä edistää heidän itsenäistymistään. (Lastensuojelun käsikirja 2015.)

Perhehoidon tavoitteena on antaa perhehoidossa olevalla mahdollisuus perheenomaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin, sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan ja sosiaalista kehitystään. Laissa säädetään, että perhehoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon, kasvatuksen tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä hänen kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa. (Ketola 2008, 20; Hakkarainen ym. 2013, 4; Perhehoitolaki 263/2015, 1§.)

Perhehoidon muotoja ovat pitkäaikainen sijaisperhe, johon sijoitetaan huostaan otettu lapsi, päivystävä sijaisperhe, joka ottaa lapsen hoitoonsa kriisitilanteessa ja ammatillinen sijaisperhe, johon sijoitetaan erityistä hoitoa vaativia lapsia. Perhehoidon muotoja ovat myös perhe perheessä sijoitus, jolloin sijaisperhe voi ottaa luokseen asumaan sijoitettavan lapsen yhdessä hänen biologisen vanhempansa kanssa, läheisverkostosijaisperhe, jolloin sijaisperhe on lapsen omaan läheisverkostoon kuuluva perhe sekä tukiperheet, jotka ottavat lapsen luokseen säännöllisesti, jos biologisten vanhempien voimavarat eivät täysin riitä vastaamaan lapsen tarpeisiin. (Tampereen kaupunki 2015.)

3.2 Perhehoitoa ohjaava lainsäädäntö

Perhehoitoon liittyvä lainsäädäntö koostuu useasta eri laista. Perhehoitoa koskevia säädöksiä on sosiaalihuoltolaissa (1301/2014), lastensuojelulaissa (417/2007), perhehoitolaissa (263/2015), sekä laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000).

Perhehoitajaa sitoo elinikäinen salassapito- ja vaitiolovelvollisuus. Sosiaalihuollon luottamustehtävää hoitava ei saa paljastaa salassa pidettävän asiakirjan sisältöä tai tietoa, eikä muutakaan tehtävässä toimiessaan tietoonsa saamaansa asiaa, josta lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000, 15§.) Valkonen (2014, 115) kertoo sijaisvanhempia haastatellessa, että vaitiolovelvollisuus koetaan joskus esteenä lasten asioita hoitaessa, sillä he eivät saa kertoa lapsen sijoituksesta perheen ulkopuolella.

Lastensuojelulain mukaan sijaishuolto järjestetään laitoshuoltona jos sitä ei voida järjestää muualla lapsen edun mukaisesti riittävien tukitoimien avulla. Perhehoito on näin laitoshuoltoon nähden ensisijainen sijaishuollon muoto. Lasta sijoittaessa, sijoittavan kunnan on valinnassa arvioitava sijoituspaikan sopivuutta lapselle, sekä aina huomioitava lapsen etu. Lapsella on oikeus saada sijaishuoltoa, joka turvaa lapsen tarvitseman hoidon ja huolenpidon, valvonnan sekä erityisesti oikeuden yksityisyyteen ja itsemääräämisoikeuteen. (Lastensuojelulaki 417/2007, 50§; Rätty 2012, 417–418.)

3.3 Perhehoidon tukeminen

Sijasiperheiden tukemisen tulee perustua sijoitettujen lasten ja perheiden yksilöllisten tarpeiden huomioimiseen. Perhehoidon tukeen sisältyy perhehoitajan ja hänen perheensä tukeminen, mutta myös sijoitetun lapsen tai nuoren ja hänen läheistensä tuki ja yhteistyö. Toimivan yhteistyön ja tuen perusta on halu ja kyky tehdä yhteistyötä, molemmin puolinen luottamus ja arvostus, sekä avoin vuorovaikutus toimijoiden välillä. Ensisijainen yhteistyökumppani perhehoitajalle on perhehoidon sosiaalityöntekijä, jonka kautta hoituvat muun muassa käytännön asiat ja lakisääteiset tuet (Ketola 2008, 46; Hakkarainen ym. 2013, 27–28).

Perhehoitajat ovat oikeutettuja työhönsä. Haastavissa tilanteissa perhehoitaja tarvitsee ulkopuolista työhönsä jaksamisen turvaamiseksi. Työhönsä voi olla yksilötyöhönsä tai ryhmätyöhönsä. Ryhmätyöhönsä mahdollistaa myös kokemusten jakamista ns. vertaisryhmänä. (Ketola 2008, 49.) Uusi tukimuoto on perhehoidon mentoritoiminta, jonka avulla siirretään kokemukseen perustuvaa tietoa ja osaamista (Lastensuojelun käsikirja 2016). Mentoritoiminta täydentää perhehoidon tukimuotoja, mutta ei korvaa esimerkiksi perehdytyksen, työhönsä tai vertaistuen tarvetta (Perhehoitoliitto 2015).

Tampereella asiakasohjaus Luotsi tukee sijasiperheitä sijoitetun lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. Tuki on sijoituksen eri vaiheissa erilaista ja yksilöllistä jokaiselle perheelle. Lähtökohtana on, että perhe saa riittävää ja tilanteeseen sopivaa tukea. Tampereen kaupungin tarjoamia sijasiperheiden tukimuotoja ovat esimerkiksi sosiaali-

työntekijän tai perhehoidon ohjaajan kotikäynnit ja tapaamiset, ohjaus ja neuvonta puhelimitse tai sähköpostitse, ryhmätyönohjaus, mentorointi tai virkistystoiminta. (Tampereen kaupunki 2015.)

Lastensuojelun sijaisperheiden toimintaa tukevaa työtä tehdään kunnissa sekä kolmannen sektorin järjestöissä. Järjestöiltä voi ostaa perheille esimerkiksi sijoituksen jälkeistä tukea. Järjestöt tuottavat tutkimusta perhehoidosta, sekä järjestävät koulutuksia esimerkiksi sijaisperheille ja vertaisryhmien vetäjille. Järjestöt järjestävät myös muun muassa sopeutumisvalmennusta ja leirejä, sekä vaikuttavat lainsäädännön kehittämiseen. Tällaisia järjestöjä ovat esimerkiksi Pelastakaa Lapset ry, Pesäpuu ry, Mannerheimin lastensuojeluliitto ry, Ensi- ja turvakotien Liitto ry ja Perhehoitoliitto ry. (Ketola 2008, 47–48.)

4 YHTEISTYÖ

4.1 Yhteistyö

Yhteistyö käsitteenä tarkoittaa, että osapuolilla on yhteinen työ, ongelma tai päätös tehtävänään tai heidän on etsittävä uusia näkökulmia keskustellen. Yhteistyössä pyritään tunnistamaan yhteinen tavoite ja saavuttamaan se onnistuneesti ja tehokkaasti. Yhteisten tavoitteiden saavuttamisen lisäksi yhteistyössä korostuu vuorovaikutus ja sosiaaliset suhteet. Moniammatilliseksi yhteistyöksi kutsutaan asiakaslähtöistä yhteistyötä, jossa on mukana useita asiantuntijoita ja organisaatioita. Moniammatillisuus tuo yhteistyöhön erilaisia tiedon ja osaamisen näkökulmia. Sosiaali- ja terveysalalla tätä kuvataan eri asiantuntijoiden väliseksi työskentelyksi, jossa pyritään huomioimaan asiakas. (Isoherranen 2005, 14; Isoherranen 2008, 27,29.)

Valkosen teoksessa *Sijaisvanhemmat* (2014, 42) kerrotaan, että hyvään yhteistyöhön sisältyy helposti lähestyttävyyys sekä sosiaalityöntekijän reagoiminen pyydettyä sijaisvanhempien kertomiin ongelmiin. Hyvää yhteistyötä helpottaa pitkä, luottamuksellinen suhde, jossa osapuolet tunnetaan molemmin puolin. Valkosen tutkimukseen osallistuneet sijaisvanhemmat olivat tyytyväisiä sosiaalitoimen tai muun sijoittavan tahon antamaan tukeen. Yhteistyön kerrottiin sujuvan hyvin esimerkiksi jonkun yksittäisen sosiaalityöntekijän kanssa, vaikka tukeen ei olisi oltu kokonaisuudessaan tyytyväisiä. Yhteistyön sujumiseen sijoituksen aikana vaikuttaa sosiaalityöntekijöiden tavoitettavuus, sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus, luottamus, sekä kuulluksi tuleminen ja arvostus (Valkonen 2014, 42–46).

4.2 Sijaisvanhemmuus

Sijaisvanhemmaksi ryhtyvältä edellytetään lapsen suojelua ja hoivausta, lapsen kehityksen tukemista ja kehityksellisten viiveiden huomioon ottamista, lapsen suhteiden tukemista syntymävanhempiin ja lapsen muiden läheisten ihmissuhteiden jatkumisen turvaaminen. Sijaisvanhempien tulee sitoutua lapseen ja toimia luotettavana aikuisena tarvittaessa koko sijoitetun lapsen elämän ajan, sekä tehdä yhteistyötä lapsen asioissa. (Hakkarainen ym. 2013, 13.) Sijaisvanhemmaksi ryhtyviltä ei edellytetä mitään tiettyä työ- tai

koulutustaustaa, sillä heidät valmennetaan sijaisvanhemmuuteen (Tampereen kaupunki 2016).

Lapset, jotka ovat huostaan otettuja kärsivät useasti vaurioituneista kiintymyssuhteista ja vuorovaikutustaidoista, mikä tuottaa perhehoitajille suuria haasteita. Vaikka tavallinen, hyvä vanhemmuus on ensisijaista, ei se riitä korjaamaan syntyneitä vaurioita. Tämän vuoksi perhehoitajat hyötyvät yhä useammin koulutuksista ja työnohjauksesta. Sijaisvanhemmat voivat kokea olevansa kovin yksin vaativassa tehtävässään, jolloin tärkeä yhteistyökumppani on sosiaalityöntekijä, joka lapsen on sijoittanut. (Tuovila 2008, 52.)

Valkonen kertoo teoksessaan kysyneensä haastatteluissa miksi sijaisvanhemmat ovat päättäneet ryhtyä sijaisvanhemmiksi. Syitä oli muun muassa lapsettomuus, auttamisen halu ja hyvän tekeminen, työn mielenkiintoisuus ja haastavuus tai sijaisvanhemmuuden näkeminen mahdollisuutena saada suuri perhe, sekä halu laajentaa suurperheen ajatusta käsittämään muitakin kuin biologisia lapsia. (Valkonen 2014, 59–60.) Sijaisvanhemmat pohtivat myös sijaisvanhemmuuden haasteita. Kolmeksi pääteemaksi nousivat sijoitettuihin lapsein tai heidän käyttäytymiseensä liittyvät haasteet, yhteistyövaikeudet lapsen vanhempien kanssa, sosiaalitoimen tuen tai luottamuksen puute sekä yhteistyövaikeudet sosiaalitoimen kanssa. (Valkonen 2014, 94–95.)

Valkonen kertoo kysyneensä sijaisvanhemmilta, mikä on sijaisvanhemmuuden ydin. Esiin nousi kolme teemaa, jotka ovat rakkaus, turvallisuus ja tavallinen arki. Rakastamiseen liittyi huolenpito, välittäminen ja lapsen tärkeyden osoittaminen. Sijaisvanhemmat korostivat myös kiintymystä, läheisyyttä ja sitoutumista. Turvallisuus teemassa esiin nousi kuinka sijoitetut lapset tulevat sijaisvanhemmille turvattomina ja monien pelkojen kanssa. Tämän vuoksi sijaisvanhemmat pyrkivät tarjoamaan heille turvallisen ja ennalta-arvattavan kasvuympäristön. Turvallisuuteen liittyy myös pysyvyys ja jatkuvuus. Eräs sijaisvanhempi oli pohtinut tehtävänsä olevan antaa katkeamatonta huolenpitoa lapselle. Kolmas teema on tavallisen arjen tarjoaminen, jolloin sijaislapselle halutaan tarjota normaalia perhe-elämää, rutiineja, velvollisuuksia, aikatauluja, sekä vanhemmuuden malleja, sillä juuri tavallinen arki on sijoitetuilta lapsilta saattanut puuttua. (Valkonen 2014, 74–75.)

Valkonen kertoo, että sijaisvanhemmat kokevat olevansa lapsen vanhemman roolissa, eläen tavallista perhe-elämää. Kuitenkin sijaisvanhemmuuteen liittyy tietynlainen ammatillisuus esimerkiksi kunnan kanssa solmitun toimeksiantosopimuksen vuoksi, sekä yhteistyössä lapsen vanhempien ja muiden yhteistyötahojen kanssa. (Valkonen 2014, 80.)

Valkonen kertoo, että sijaisvanhemmat määrittelevät vanhemmuuttaan julkiseksi, sillä sijaisvanhempana olemiseen liittyy tietynlainen valvonta ja kontrolli. He ovat vastuussa sijoitetusta lapsesta monille eri tahoille, minkä vuoksi vastuu lapsesta on erilaista verrattuna biologisiin lapsiin. Erilaisen vastuun vuoksi sijaisvanhemmuus on tietoisempaa ja omaa toimintaa tulee tarkkailtua eri tavoin. Sijaisvanhemmat kertovat oikeudellisen aseman vaikuttavan vanhemmuuteen: heillä on paljon velvollisuuksia, mutta ei juurikaan oikeuksia lapsiin nähden, sillä heillä ei ole päätösvaltaa lasta koskevissa ratkaisuisa. (Valkonen 2014, 110–111.)

Perhehoito yllättää sijaisvanhemmat haastavuudellaan, vaikka haasteisiin varauduttaisiinkin, Lapsen perheen kanssa varaudutaan tekemään yhteistyötä, mutta yhteistyön vaikeudet ja yhteistyökumppaneiden määrä yllättää. Sijaisvanhemmuuden erityispiirteeksi nostetaan kuinka sijoitetun lapsen myötä perhe avautuu monelle eri taholle, sillä yhteistyötä tehdään lapsen vanhempien ja suvun sekä sosiaalitoimen kanssa. Niiden lisäksi yhteistyötä tehdään koulun ja opettajien sekä muiden eri asiantuntijoiden kanssa. (Valkonen 2014, 103–104, 110.)

4.3 Sosiaalityöntekijä

Sosiaalihuoltolaissa sosiaalityö määritellään muutosta tukevaksi työksi. Sosiaalityön tavoitteena on lieventää elämäntilanteiden vaikeuksia sekä vahvistaa yksilöiden ja perheiden osallisuutta että toimintaedellytyksiä. Työtä tehdään yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen kanssa (Sosiaalihuoltolaki 1301/2914, 15§). Jokaiselle lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on nimettävä hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on vastuussa siitä, että lapsi saa tarvitsemansa tuet ja palvelut. Sosiaalityöntekijän velvollisuus on valvoa lapsen edun toteutumista ja huolehtia, että lapsen mielipide ja kuuleminen toteutuu. Sosiaalityöntekijän vastuulla on kunnioittaa asiakkaiden oikeutta omiin päätöksiin sekä turvata ja edistää lapsen hyvinvointia. (Banks 2006, 129; Rätty 2012, 61.)

Kun lapsi on otettu huostaan, on sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä oikeus päättää lapsen asioista. Käytännössä siis tämä oikeus on lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä. Asiat, joista sosiaalityöntekijä päättää ovat lapsen olinpaikka, hoito, kasvatust ja valvonta. Sosiaalityöntekijä vastaa myös näiden toteuttamiseksi tarpeellisen opetuksen saamisesta sekä terveydenhuoltoon liittyvistä tilanteista, joissa lapsen puolesta on päätettävä esimerkiksi lainsäädäntöön liittyviä asioita. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä arvioi lapsen tarpeet asiakassuunnitelmassa, jonka mukaan lapselle on järjestettävä terveyden ja kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalihuollon palvelut. (Lastensuojelulaki 417/2007, 45§; Aaltonen 2011, 59.)

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on arvioitava sijaishuoltopaikkaa lapsen edun näkökulmasta (Räty 2012, 417). Teoksessa *Terveisiä sijaisperheestä – yhdessä lapsen parhaaksi* (2008, 52), psykologi ja perhehoidon sosiaalityöntekijä Riitta Haaramäki kertoo, että perhehoidon sosiaalityöntekijä tekee työtä sijaisperheiden ja biologisten vanhempien kanssa. Sosiaalityöntekijän tehtävä on etsiä sopiva perhe sijaishuoltoon tulevalle lapselle, auttaa biologisia vanhempia selviytymään menetyksestä, sekä olla ammattilainen perheen tukena uudessa elämäntilanteessa, jolloin tärkeintä on aina lapsen etu.

Lapsen huollon jatkuvuuden turvaamiseksi sijaishuollossa työskentelevien on tehtävä yhteistyötä keskenään. Lastensuojelulaki määrittää, että lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on oltava yhteistyössä sijoitetun lapsen, hänen vanhempansa sekä sijaishuoltopaikan edustajan kanssa. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, lapsi, lapsen vanhemmat ja sijaishuoltopaikan edustaja tekevät siis yhteistyötä tiiminä. Heidän on yhdessä arvioitava lapselle annettavan hoidon ja kasvatuksen sisältö ja muoto. Yhteistyövelvoite ei kuitenkaan velvoita lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää neuvottelemaan vanhempien kanssa lapsen hoidon käytännön järjestelyistä. (Lastensuojelulaki 417/2007, 52§; Räty 2012, 422.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullisessa tutkimuksessa yritetään kuvata ja tulkita tutkimuksessa kerättyä aineistoa ja saattaa näin ilmiö käsitteellisemmälle tasolle. Kvalitatiivinen tutkimus korostaa aineistolähtöisyyttä. Olennaisena asiana on ihmisten asioille antamat merkitykset; kuinka ihminen havainnoi, kokee ja toimii. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimustulosta ei voida yleistää, kuten määrällisessä tutkimuksessa, sillä tulos pätee vain tutkittavan kohteen osalta. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen 2013, 83, 101; Kananen 2014, 18–19.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen yleisimpiä menetelmiä kerätä aineistoa ovat muun muassa haastattelu, havainnointi ja kysely. Aineistoa lähdimme keräämään nimenomaan haastatteluin, sillä se on tutkimusmenetelmänä joustava. Halusimme tehdä ilmiötä näkyväksi haastateltavien omien kokemusten kautta. Haastattelussa ollaan suorassa vuorovaikutuksessa tutkittavien henkilöiden kanssa (Hirsjärvi & Hurme 2011, 34). Haastattelutilanteissa tutkijoille mahdollistuu tarkentavien kysymysten esittäminen väärinkäsitysten oikaisemiseksi. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 71, 73.)

Eri haastattelumuodoista päädyimme käyttämään teemahaastattelua, jossa haastattelun aihepiirit, eli teemat, ovat etukäteen määriteltyinä. Kyseisessä haastattelun muodossa olennaista on se, että yksityiskohtaisten kysymysten sijaan haastattelu etenee teemojen mukaisesti. Ennalta valitut teemat muotoutuvat tutkimuksen viitekehyksessä. Teemahaastattelussa esiin nousee haastateltavien oma ääni sekä heidän asioille antamansa merkitykset. Teemahaastattelussa tutkijoiden on varmistettava, että kaikki teema-alueet käydään tutkittavien kanssa läpi, mutta niiden järjestys voi vaihdella haastattelujen välillä. (Eskola & Suoranta 2005, 86; Hirsjärvi & Hurme 2011, 48; Tuomi & Sarajärvi 2011, 75.)

5.2 Tutkimuksen toteutus ja aineiston keruu

Kesäkuussa 2015 teimme sopimuksen opinnäytetyön tekemisestä yhdessä Pirkanmaan Perhehoitajat ry:n kanssa sekä kesän lopulla saimme tutkimusluvan Tampereen kaupungilta. Tämän jälkeen aloitimme aineiston hankkimisen. Aineiston keruumme ajoittui loppulta lokakuun 2015 ja tammikuun 2016 välille. Tarkoituksenamme oli järjestää kaksi haastattelua; ensimmäinen haastattelu toteutettaisiin yksilöhaastatteluna Tampereen kaupungin sijais- ja jälkihuollon sosiaaliasema Sataman sosiaalityöntekijälle sekä toinen haastattelu ryhmähaastatteluna sijaisvanhempina toimiville.

Ryhmähaastatteluun sijaisvanhempien kohdalle päädyimme siksi, että ryhmähaastattelussa saatetaan saada monipuolisempaa tietoa kuin yksilöhaastattelussa. Osallistujat voivat keskustelunomaisesti herätellä toistensa muistikuvia kyseistä ilmiöstä. Ryhmähaastattelusta myös saimme tietoa ilmiöstä nopeasti haastatellessamme samanaikaisesti useita henkilöitä. Olimme myös suunnitelleet haastattelun videokuvaamista, jotta syntyä aineistoa purkaessa pystyisimme olemaan varmoja, kuka haastateltavista milloinkin on äänessä. (Eskola & Suoranta 2005, 94; Hirsjärvi & Hurme 2011 61, 63.)

Sosiaalityöntekijän haastattelun saimme järjestettyä Tampereen johtavien sosiaalityöntekijöiden kautta. Haastateltavallemme välitettiin etukäteen sähköpostitse saatekirjeemme (Liite 1) sekä tietoa opinnäytetyöstämme ja haastattelussamme läpi käytävistä teemoista. Haastattelun järjestimme 13.10.2015. Tilaksi valikoitui haastateltavan sosiaalityöntekijän työhuone haastateltavan omasta toiveesta.

Perhehoitajina toimiville saimme välitettyä haastattelukutsua ja saatekirjettä sähköpostitse (Liite 2) niin Tampereen kaupungin lastensuojelun sijaishuollon asiakasohjausyksikkö Luotsin kuin Pirkanmaan Perhehoitajat ry:n kautta. Sijaisvanhempia saimme haastateltavaksi loppujen lopuksi kaksi. Olimme sopineet ryhmähaastattelun ajankohdaksi 15.1., jolloin haastatteluun piti osallistua kolme sijaisvanhempana toimivaa. Kaksi sijaisvanhempaa joutuivat kuitenkin peruuttamaan osallistumisensa haastatteluun viime hetkillä, jolloin ryhmähaastattelusta muodostuikin yksilöhaastattelu. Ryhmähaastattelun yhtenä haittapuolista pidetäänkin sitä, että haastatteluun kutsutut eivät pakolla tulekaan paikalle (Hirsjärvi & Hurme 2011, 63). Toisen peruuttaneen sijaisvanhemman kanssa sovimme uuden haastatteluajankohdan, 29.1.2016, josta muodostui ensimmäisen tapaan myös yksilöhaastattelu. Molemmat sijaisvanhempien haastattelut järjestettiin Tampereen

ammattikorkeakoulun tiloissa. Sieltä saimme järjestettyä neutraalin ja rauhallisen tilan, johon kaikkien osapuolien oli helppo saapua. Yleinen tila varmisti haastateltavien yksityisyyden suoja, eikä näin ollen haastatteluja tarvinnut järjestää esimerkiksi tutkittavien kotona. Tila olisi ollut myös riittävän suuri ryhmähaastattelua varten. (Eskola & Suoranta 2005, 91–92.) Uutta ryhmähaastattelua emme pystyneet järjestämään opinnäytteemme aikarajoitteen vuoksi. Tiesimme, että uuden ajan sopiminen useamman sijaisvanhemman kanssa toistamiseen olisi edelleen haastavaa. Käytännön syistä päädyimme yksilöhaastatteluun.

Pyysimme haastatteluiden aluksi haastateltaviltamme myös allekirjoitukset haastattelulupalomakkeisiin (Liite 3), joissa haastateltavat antoivat lupansa haastatteluun sekä haastattelun äänittämiseen. Haastatteluissa kävimme läpi teemat laatimiemme haastattelurunkojen (Liitteet 4 ja 5) mukaisesti. Suunnittelemiemme kysymysten lisäksi esitimme tarkentavia kysymyksiä tilanteen sitä vaatiessa. Sosiaalityöntekijän haastattelu oli kestoaltaan 48 minuuttia, ensimmäinen sijaisvanhemman haastattelu 53 minuuttia ja toinen sijaisvanhemman haastattelu kestoaltaan 57 minuuttia.

5.3 Aineiston käsittely ja analyysi

Nauhoitimme jokaisen haastattelun, jotta saimme talteen kaiken haastatteluissa esille tulleen tiedon. Keskittyminen muistiinpanojen tekemiseen kesken teemahaastattelun rikkoi- sikin vuorovaikutusta haastateltavan ja haastattelijan välillä (Kananen 2014, 85). Olimme alun perin varautuneet myös ryhmähaastattelun videokuvaamiseen, mutta ryhmähaastattelun muututtua yksilöhaastatteluiksi, koimme videokuvaamisen turhana.

Haastatteluiden jälkeen litteroimme eli kirjoitimme haastattelut tekstiksi. Litteroidesamme huomioimme tarvittaessa myös eritoten haastateltavan vuorovaikutuksen muita piirteitä, kuten naurahduksia ja epäröintejä. (Ronkainen ym. 2013, 119.) Litteroitua tekstiä syntyi yhteensä 42 sivua ja litterointiin meiltä kului aikaa noin 24 tuntia. Kaikki haastatteluista syntynyt materiaali hävitettiin opinnäytetyön valmistuttua lopullisesti. Jätimme haastateltavien nimet pois haastatteluista tekstiksi kirjoitettaessa. Haastateltavista käytimme lyhenteitä H1, H2 ja H3, sillä tutkimuksen alussa lupasimme, että tutkimuseettisten normien mukaisesti opinnäytetyöstämme ei tule käymään ilmi haastateltavien henkilöllisyys (Kuula 2006, 201). H1:llä tarkoitimme haastattelemaamme sosiaalityöntekijää

sekä H2 ja H3 tarkoitimme haastattelemiamme sijaisvanhempina. Samoja lyhenteitä käytämme esitellessämme opinnäytetyön tuloksia luvussa 6.

Litteroinnin jälkeen aloitimme haastatteluista saamamme aineiston analyysin. Luimme aineiston useaan kertaan läpi, jotta aineisto tuli meille tutuksi. Analyysimenetelmänä käytimme aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Tämä on menetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen muodoissa. Aineistolähtöisessä analyysissä tähdätään siihen, että tutkimusaineistosta tulisi teoreettinen kokonaisuus. Aikaisemmat tiedot tai teorit tutkittavasta aiheesta eivät saa vaikuttaa analyysin toteuttamiseen tai analyysin tulokseen. Tarkoituksena onkin, että analyysiyksiköitä ei harkita etukäteen ennen analyysiin ryhtymistä. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 91.) Aineistolähtöisesti sisältöä analysoidessa litteroitua tekstiä eritellään ja luokitellaan sen mukaisesti, mitä aineistosta löytyy (Kananen 2014, 108). Tutkimuksessamme etsimme aineistostamme samanlaisuuksia eikä erilaisuuksia.

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen, joita ovat: 1) aineiston redusointi eli pelkistäminen 2) klusterointi eli ryhmittely ja 3) abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Redusoinnissa karsimme aineistosta tutkimuskysymystemme kannalta epäoleelliset asiat pois. Alleviivasimme aineistosta erivärisiä kyniä käyttäen tutkimuksemme kannalta oleelliset asiat. Sosiaalityöntekijän rooliin liittyvät asiat yliviivasimme pinkillä tussilla, sijaisvanhemman rooliin kuuluvat asiat oranssilla, yhteistyön odotukset ja kehittämis ehdotukset vihreällä tussilla ja yhteistyö parhaimmillaan -teemasta nousseet asiat keltaisella tussilla. Seuraavaksi ryhmittelemme jäljelle jäänyttä aineistoa, etsimme aineistosta samankaltaisuuksia ja listasimme tusseilla yliviivatut ilmaisut eri papereille. Jatkoimme abstrahointia yhdistelemällä aineistosta nousseita asioita ja teemoja mahdollisuuksien mukaan pääluokiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 108–112.)

Koko analyysin ajan pyrimme varmistamaan, että analyysimme tulokset sekä näin myös koko tutkimuksemme vastasi aiemmin asettamiimme tutkimuskysymyksiin. Seuraavassa luvussa 6 käsittelemme tutkimuksemme tuloksia. Tulokset ovat teemoiteltu tutkimuskysymystemme avulla kolmeen eri pääteemaan, jotka ovat: 1) roolit yhteistyökumppaneina (sosiaalityöntekijän ja sijaisvanhemman rooli), 2) yhteistyöstä parhaimmillaan (yleisesti sekä eritoten Tampereella) sekä 3) odotukset yhteistyölle ja kehittämis ehdotukset.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Sosiaalityöntekijän haastattelu

Tässä osiossa esittelemme sosiaalityöntekijän haastattelusta esiin nousseet asiat aiemmin kertomiemme teemojen mukaisesti. Haastattelussa kävimme teemat läpi haastattelurunгон mukaisesti, mutta aika ajoin haastattelu oli myös keskustelevaa. Pyrimme tarkentamaan kysymyksiä, jotta haastattelun aikana ymmärtäisimme toisiamme ja välttyisimme väärinymmärryksiltä. Suorat lainaukset haastattelusta ovat kursivoituna ja sosiaalityöntekijään viittaamme lainauksissa lyhenteellä H1.

6.1.1 Roolit yhteistyökumppaneina

Sosiaalityöntekijä kertoi suhteen muodostuksen lapsen kanssa olevan tärkeintä työskentelyssä. Hän korosti, että asiakkaana on aina nimenomaan lapsi ja että työtä tehdään aina lapsen lähtökohdasta. Sosiaalityöntekijä nosti haastattelussa esiin roolinsa vastuullisuuden. Haastateltava kertoi, että sosiaalityöntekijän rooli prosessin johtajana on hankala, sillä sosiaalityöntekijä on viranomainen, mutta hänen on myös pyrittävä olemaan ”perheen sisäpuolella”. Sosiaalityöntekijä kertoo tuovansa viranomaisen rooliin mukaan oman persoonansa, mikä hänen mielestään mahdollisesti madaltaa sijaisperheen kynnystä olla yhteydessä häneen.

Eli me ollaan täällä lapsen asioista vastaavia sosiaalityöntekijöitä, et meidän asiakas on aina lapsi, ei hänen biologiset vanhempansa tai sijaisperhekään sinällään vaan nimenomaan se lapsi ja lähetään aina lapsen lähtökohdasta. (H1)

Me ollaan kuitenkin niitä lapsen asioista vastaavia sosiaalityöntekijöitä, että vastuu on aina viime kädessä aina sillä sosiaalityöntekijällä. (H1)

Tokihan se on sillai et sijaisvanhemmat hoitaa sen arjen ja meillä voi olla siitä vain hyvin pieni näkemys tietyllä tavalla, et me ollaan täällä toimistossa ja me ollaan byrokraatti ja silleen, se on se fakta. Mutta silleen et me tehdään myös omalla persoonallamme tätä työtä, että mitä me olemme, se myös täytyy laittaa siihen pöydälle. Että siinä niinku yritetään tietyllä tavalla siinä kohtaa ehkä sit madaltaa sitä kynnystä olla yhteydessä ja muuten. (H1)

Sosiaalityöntekijä korostaa omaa aktiivisuuttaan yhteydenpidossa sijaisperheeseen, koska hänen vastuullaan on olla tietoinen mitä perheessä tapahtuu. Sosiaalityöntekijä kertoo käyvänsä työnohjauksellisia keskusteluja sijaisvanhempien kanssa useasti esimerkiksi puhelimitse, toimien esimerkiksi näin sijaisperheen tukena.

Pitää pystyä ottamaan sitä tunnetta niinku vastaan tietyllä tavalla, että samoten niinku sijaisvanhemmilta. Kyllähän se joskus tuntuu rankalta, kun tuntuu, että meille niinku siirretään se oma paha olo sekä siis asiakkaat siirtää mut joskus tietysti sijaisvanhemmatkin, et tietyllä tavalla se on heidän oikeutensakin. (H1)

Me ollaan tavallaan siinä kohtaa käytettävissä siinä varaventiilinä oleminen, et niinku se on niinku luottamuksen osoitus, jos joskus tulee semmonen soitto, että mä en kestä, en jaksa. (H1)

Sosiaalityöntekijä kertoi sijaisvanhemman olevan tärkeä yhteistyökumppani, sillä lapsi elää arkeaan sijaisperheessä. Sosiaalityöntekijä kokee, että yhteistyön sujumista ajatellen sijaisvanhemman tulee olla avoin, rohkea, sekä luotettava. Molemmiin puolinen luottamus toistensa ammattitaitoon on oleellista. Sosiaalityöntekijä pitää tärkeänä sijaisvanhemman ylläpitävän ammattitaitoaan esimerkiksi koulutuksilla, sekä olevan joustava ja ajanhermolla.

Kyllähän se vaatii sellasta tiettyä avoimuutta niinkö meille päin ja siis sitä, että pitää olla valmis avaamaan ne kotinsa ovet silleen, että sinne tulee vieranomainen. (H1)

Lisäksi se vaatii mun mielestä semmosta myös rohkeutta tietyllä tavalla ottaa niitä vaikeita asioita esille. (H1)

6.1.2 Yhteistyöstä parhaimmillaan

Sosiaalityöntekijä kertoo yhteistyön sijaisvanhempien kanssa olevan tiedon jakamista hyvässä hengessä. Haastateltava kertoo, että hyvässä yhteistyössä kunnioitetaan kaikkia osapuolia, arvostetaan heidän mielipiteitään ja tutustutaan kiireettömästi. Sosiaalityöntekijä kokee tuttuuden ja pysyvyyden helpottavan yhteistyötä ja työskentelyä sijaisvanhempien kanssa. Hyvä yhteistyö vaatii aikaa ja kommunikaatiota. Haastateltavamme näkee sosiaalityöntekijän pysyvyyden olevan tärkeää, jotta pitkäaikaisessa työskentelyssä opitaisiin luottamaan toisiinsa.

Aina välillä tietysti, jos oli joku vaikeampi asia siinä saatto olla joku tämän notkahdus, mutta siitä niinku jatkettiin, ku tiedettiin, että nämä on näitä asioita ja nää niinku hoidetaan ja samat ihmiset tässä niinku pysyy. Että se pysyvyys siinä on se mikä on lapsen kannalta tärkeää ja tietysti myös varmaan tärkeää myös sijaisvanhemmille. (H1)

Sosiaalityöntekijä kertoo, että Tampereella työskennellään keskitetysti vain sijaishuollon asiakkaiden parissa, jolloin asiantuntemus kasvaa. Tämä antaa edellytykset paremmalle yhteistyölle. Tampereella sosiaalityöntekijöiden lisäksi toimii perhehoidonohjaajia, jotka myös tapaavat ja työskentelevät sijaisperheiden kanssa. Haastateltavamme kertoo Tampereella olevan hyvä tilanne, sillä heidän yksikössään vaihtuvuus on vuosien varrella ollut vähäistä. Sosiaalityöntekijä kokee, että puhelimella heidät tavoittaa myös helposti.

Mä niinku kokisin, että kun on tällasessa isossa yksikössä, jossa hoidetaan keskitetysti niinku näitä asioita niin toki se asiantuntemus niinku kasvaa. Et meilä on niinku eri tilanne tehdä töitä ku jonku pienen kunnan sosiaalityöntekijöillä joka hoitaa sekä niinku huostaanotot ja toimeentulotuet ja sitte sijaishuollot. Me tehdään täällä vain sijaishuoltoa ja nimenomaan sillai, että me ollaan vain lapsen sosiaalityöntekijöitä. Meillä on niinku se erikoistuminen siihen, joka tietysti antaa niinku edellytyksen sitte niinku paremmalle yhteistyölle, toivon mukaan. (H1)

6.1.3 Odotukset yhteistyölle ja kehittämisehdotukset

Sosiaalityöntekijä kertoo, että asiakkaita ei ehdi tapaamaan riittävästi, eikä lasta ole mahdollista tavata sijoituksen alkaessa niin usein kuin pitäisi. Tämän vuoksi haastateltavan mielestä asiakaslasten määrää sosiaalityöntekijää kohden voisi määritellä mahdollisesti myös lain kautta. Sosiaalityöntekijä kertoo, että tapaamistiheyteen vaikuttaa myös se, että asiakaslapset on sijoitettu maantieteellisesti laajalle alueelle. Tällä sosiaalityöntekijä perustelee sitä, miksi asiakaslasten määrä per sosiaalityöntekijä voisi olla määriteltynä tarkemmin. Sosiaalityöntekijä toivoisi, että ehtisi tapaamaan lasta muulloinkin kuin asiakassuunnitelmanneuvotteluiden yhteydessä, jotta tutustuisi lapseen muulloinkin kuin kriisitilanteiden aikana.

Se ei ole riittävä määrä ollenkaan. Ja siis se justinsa, että miten mä niinku näkisin nii lastahan oppii tuntemaan sitte kun siinä on sellanen kriisitilanne. Eli on pakko pitää niitä tapaamisia, on niinku virallisia kuulemisia tai muuta ja se tuntuu vähän kurjalta, että se on se kohta missä lasta oppii tuntemaan, kun ollaan jossain kriisissä. Että olis tietysti kiva, jos pystyis sen tekeen niinku aikasemminki. (H1)

Se mitä laki voisi tehdä on määritellä sen että kuinka monta lasta sosiaalityöntekijällä voi olla. Se sieltä puuttuu ja sitä ei sinne varmaan koskaan saada, mutta se olisi mun mielestä olennainen asia. (H1)

Kyllä se sellanen toive on, jonka me ollaan välitetty hyvin monta kertaa tonne esimiestasolle, että tietyllä tavalla sellaiset resurssit on tärkeitä toki. (H1)

Sosiaalityöntekijä kertoi, että sijaishuollon päivillä (2015) kehitysehdotukseksi nousivat erilaiset sovellukset, suljetut ryhmät, joiden kautta sijaisperheet ja sosiaalityöntekijät voisivat kommunikoida keskenään. Haastateltava itse koki, että tapaamisia ei näillä voida kokonaan korvata sekä huomautti, että sosiaalityöntekijän osallistuminen keskusteluryhmiin vaatisi oman aikansa. Tärkeänä asiana yhteistyön kehittämisessä haastateltava kokee sen, että sosiaalityöntekijä ei lähde viranomaisena etääntymään sijaisperheistä vaan että työskenneltäisiin yhdessä ja jaettaisiin kokemuksia kentältä.

Tietenki mä näkisin, että ei ainakaan pidä lähteä etääntymään, tarkoitan sitä että meistä tulee enemmän viranomaisia vaan päinvastoin et pitäis olla paljon semmosta yhteistä kenttää. Että onko se sitten yhteisiä toimintoja vai mitä se on, mut sellasta että niitä kokemuksia pääsis niinkö jakamaan. (H1)

6.2 Sijaisvanhempien haastattelut

Haastattelimme kahta (2) perhehoitajaa, joilla oli sijaislapsi sijoitettuna pitkäaikaisesti Tampereen kaupungilta. Haastatteluissa kävimme teemat läpi haastattelurungon mukaisesti. Haastatteluissa näkyi vaihtelevasti myös dialogisuus meidän ja haastateltavien välillä. Esitimme tarkentavia lisäkysymyksiä, jotta välttyisimme väärinymmärryksiltä. Suorat lainaukset haastatteluista ovat kursivoituna ja sijaisvanhempiin viittaamme lyhenteillä H2 ja H3.

6.2.1 Roolit yhteistyökumppaneina

Molemmat haastateltavistamme näkevät sosiaalityöntekijän roolin yhteistyössä vastuullisena, sillä sosiaalityöntekijä toimii ylimpänä päätöksentekijänä. Sijaisvanhemman aloittaessa työskentelyn perhehoitajana sosiaalityöntekijän pitää tulla perheen luokse ja kertoa

omista työskentelytavoistaan. Sosiaalityöntekijän vastuiksi koetaan sekä sijaisvanhemman huolen vastaanottaminen että olla rehellinen sijaisperhettä kohtaan. Sijaisvanhemmat kertoivat, että sosiaalityöntekijän tavoitettavuus on yhteistyön sujumiseksi olennainen asia. Toinen sijaisvanhemmista piti yhteydenottoa sosiaalityöntekijältä nopeana, mikäli se tapahtui vuorokauden sisällä.

Etä kun ne alottaa kuitenkin niin ne keskittyy vaan siihen lapseen ja sen lapsen asioihin. Et sen sosiaalityöntekijän tavallaan pitää tulla sen perheen luokse. Et eihän niillä oo mitään sellasta ees mitä ne osaa olettaa mitä se yhteistyö voi olla. Et siinä kohtaa sosiaalityöntekijän tulee kertoa millä tavalla hän haluaa pitää yhteyttä tai että millä aikataululla hän vastaa. (H3)

Mun mielestä sit oikeasti ottaa se huoli ja se mikä sieltä sijaisvanhemmalta tulee ja ja niinku jos pyytää jotaki et hei selvitä mulle, niin tekee sen -- et mun mielestä se sosiaalityöntekijän vastuu on niinku ottaa se huoli silloin vastaan. (H2)

Sijaisvanhemmat kertoivat, että yhteistyön sujuessa sosiaalityöntekijän tulee olla sijaisperheelle tuttu. Työskentelyn alkaessa tai sosiaalityöntekijän vaihtuessa perheellä menee aina aikaa tutustumiseen ja luottamuksen rakentamiseen. Sosiaalityöntekijän pysyvyys koettiin ainutlaatuiseksi. Tällöin sosiaalityöntekijä on aina lapsen asioista tilanteen tasalla, eikä asioita tarvitse selittää alusta alkaen. Sosiaalityöntekijään on pystyttävä luottamaan sekä luottamus säilyttämään. Jos luottamus kärsii, vaikuttaa se yhteistyön laatuun. Luottamuksen sijaisvanhempi koki tärkeänä varsinkin pitkäaikaisesti sijoitettujen lasten kanssa.

Ja tota meillä on semmonen harvinainen tilanne, et meillä on ollu sama sosiaalityöntekijä koko aika, ihan alusta asti ja on edelleen. -- Ja sehän on ihan ainutlaatusta ja tosi hienoa. Se on tosi hyvä. Ei koskaan tarvi selittää asioita, hän aina tietää missä mennään. (H2)

Et semmonen tavallaan niinku täsmällisyys ja et tekee niinku ne mitä on luvannu. -- Ja jos ei sitä tehdä nii sit tulee niinku semmonen, tai se luottamus kärsii siitä ja sit se niinku koko kuvioo rapistaa, että mitä hankalampi tilanne, sitä tärkeämpi se on, että et niinku sillai sosiaalityöntekijän vastuulle se, et jos jotain lupaa, nii tekee sen. (H2)

Sijaisvanhemman rooliin kuuluu haastateltavamme mukaan aina ensisijaisesti vastuu huolehtia lapsesta, mikä onkin sijaisvanhemman tärkein tehtävä. Haastateltava kertoi, että sijaisvanhemman rooli on määritelty tarkasti toimeksiantosopimuksessa, jossa tulee selväksi perhehoitajan vastuut ja velvoitteet.

Sijaisvanhemman rooliin kuuluu molempien haastateltavien mukaan tiedon jakaminen sosiaalityöntekijälle. Haastateltava koki velvollisuudekseen auttaa sosiaalityöntekijää antamalla hänelle kaikki mahdollinen tieto tilanteesta, jolloin sosiaalityöntekijä on tietoinen mitä milloinkin lapsen elämässä tapahtuu. Sijaisvanhempi koki roolikseen ilmoittaa sosiaalityöntekijälle lapsen elämässä tapahtuvista normaalista arjesta poikkeavista asioista.

Et koittaa antaa parhaan mahdollisen tiedon siihen heidän päätöksenteon tueksi. -- Että mun mielestä se on sitä yhteistyötä, että mä annan sen kaiken mahdollisen tiedon, mitä mulla on siitä tilanteesta. Et jos ne, että ne pystyy tekemään vaikka huostaanottopäätöksen taikka sitten se, että pitkäaikaisissa niin et toimitaan sen lapsen edun mukaan. Se, että mä annan sen kaiken tiedon--. (H3)

Sijaisvanhempi kertoi, että oma lähestymistapa on kommunikoinnissa sosiaalityöntekijän kanssa ratkaisevaa. Sijaisvanhemman tulee olla avoin ja aktiivinen, sillä sijaisvanhemalla on sekä vastuu että oikeus ottaa sosiaalityöntekijään yhteyttä, kun hän kokee sen tarpeelliseksi. Eritoten huolen noustessa tulee sijaisvanhemman jakaa asia heti sosiaalityöntekijälle.

Ja se, että jos huoli on niin jakaa sen sitten heti. Että ei mieti, että missä kohtaa se on sopivaa kertoo. (H3)

6.2.2 Yhteistyöstä parhaimmillaan

Haastateltavamme toivat useasti esiin luottamuksen, avoimuuden ja tuttuuden merkityksen yhteistyö parhaimmillaan -teemaa käsitellessämme. Esimerkkinä luottamuksesta sijaisvanhempi kertoi, että on tärkeää voivansa luottaa sosiaalityöntekijän ottavan yhteyttä sijaisvanhemman jätettyä soittopyynnön tai lähetettyä sähköpostiviestin. Sijaisvanhempi koki, että luottamuksellisen suhteen syntymistä edesauttaa tuttuus, joka myös helpottaa ja nopeuttaa tiedon jakoa. Sijaisvanhemman mielestä eritoten vakavien asioiden hoitaminen ja hankalien hetkien jakaminen tutun sosiaalityöntekijän kanssa on merkityksellistä. Myös henkilökemioilla on vaikutusta toimivan yhteistyön rakentumiseksi.

Toinen haastateltavista kertoi tulleen kuulluksi ja saaneensa tarvitsemansa tuen sosiaalityöntekijältä. Myös toinen sijaisvanhempi koki saaneensa äänensä kuuluviin. Haastateltava koki, että hänen huolensa on otettu vastaan ja hänen ammattitaitoonsa on tilanteissa

luotettu. Yhteistyö sijaisvanhemman ja sosiaalityöntekijän välillä sujuu, kun suhteessa vallitsee molemminpuolinen luottamus toistensa ammattitaitoon.

Ja sitte jos määhän niinkun kysyn tai ehdotan jotain, niin hän tuntee mut niin hyvin, että se luottaa mun ammattitaitoon. -- Että ei sit tarvii ruveta niinkun hänen enää pohtiin ja tarkistaan, että onko se huoli todellinen. Koska se on ihan varmasti todellinen, jos määhän oon sen huolen vienyt eteenpäin. -- Että sitte se asia niinku tavallaan harppaa eteenpäin, ku se asia toimii ja tää yhteistyö toimii. (H3)

Ku on monen vuoden tuttuus, niin kyllä hekin luottaa jo siihen niinkun, että mitä määhän sanon niin on pelkästään se kärki. Että en määhän lähe sieltä vuotamaan kauheen alusta asti jotakin asiaa, vaan jos on ajanpuutetta niin määhän menen suoraan siihen huoleen. (H3)

Sijaisvanhempi kertoi, että työskentely saman sosiaalityöntekijän kanssa monien vuosien ajan on harvinaista. Hän kokisi ajatuksen jatkuvasta vaihtuvuudesta hurjaksi. Hän koki sosiaalityöntekijän pysyvyyden olevan suuri pelastus heidän välisessä yhteistyössä, varsinkin lapsen kannalta. Haastateltava kertoi samojen työntekijöiden pysyvyyden olevan oleellista myös siinä tilanteessa, kun sijaisperheen ja sijoittavan kunnan välissä toimii järjestö, esimerkiksi Pelastakaa Lapset ry.

Se on oikeesti se on ihan hirveen iso pelastus se on ihan ihan, äärimmäisen merkittävä asia että ja sit sen lapsenki kannalta, et ku se käy niin se tulee aina se sama tyyppi. (H2)

Haastateltavamme kertoivat, että hyvään yhteistyöhön vaikuttaa myös sosiaalityöntekijän ja sijaisvanhemman mahdollisuus tavata tarvittaessa kasvotusten. Lapsen sijoittavan kunnan ja sijaisperheen kodin välinen välimatka vaikuttaa tapaamistiheyteen. Haastateltavan mielestä kauempaa sijoitetun lapsen kohdalla yhteistyötä parantaa sijaisperheen ja sijoittavan kunnan välissä toimiva järjestö, kuten Pelastakaa Lapset ry, jonka toimipiste sijaitsee Tampereella.

Toinen sosiaalitoimi onki sitte tuolla tosi kaukana niin niin koen todella todella huonoks sen, että niitä tämmösiä kontakteja on tosi harvoin, vaikka meillä on siinä sit se PeLa välissä, mikä onki ainoa pelastava tekijä. Oikeasti, et kyllä se välimatka on ihan, oon samaa mieltä, et sillä on todella suuri merkitys. (H2)

Haastateltava kertoi, että informoi sosiaalityöntekijää tilanteessa, jossa lapsen elämässä tapahtuu suuria muutoksia. Muutokset voivat olla niin kriisitilanteita kuin myös positiivisia elämän käännekohtia, kuten esimerkiksi sijaislapsen koulupaikan saaminen. Hyvässä yhteistyössä sijaisvanhemman ja sosiaalityöntekijän välille muodostuu toimintatapoja, jotka tekevät yhteistyöstä tehokkaampaa. Esimerkkinä sijaisvanhempi kertoi pohjustavansa sosiaalityöntekijän kanssa käytäviä puheluita sähköpostilla, jolloin itse puhelussa päästään suoraan.

Haastateltavamme kokivat saaneensa tukea ja turvaa erityisesti Tampereen kaupungin sosiaalityöntekijöiltä. Toinen sijaisvanhemmista kertoi olleensa tyytyväinen yhteistyöhön Tampereen sosiaalityöntekijöiden kanssa. Sijaisvanhempi koki, että Tampereella hänen selustansa on niin sanotusti turvattu. Tampereella sosiaalityöntekijä huomaa avuntarpeen ilman, että sijaisperhe on apua välttämättä edes osannut pyytää. Haastateltavamme kertoivat molemmat olleensa tyytyväisiä Tampereelta saamaansa apuun ja tukeen.

Niin sitten sitten mulle niinku sossu näki sen, että mitä kaikkea apua mää tarviin. Mun ei tarvinnu itte sitä niinku hakee niin se tarjos kaikkee. Niin ei semmostakaan ois voinu osata semmonen ihminen, joka ei ois tavallaan tullu siihen perheeseen oikeen kunnolla arkeen. (H3)

Haastattelemamme sijaisvanhemmat kertoivat, että Tampereen kaupungin sosiaalityöntekijöiden kanssa heidän yhteistyönsä on ollut monien vuosien mittaista, mikä on luonut yhteistyöstä toimivaa. Sijaisvanhempi kertoi, että yhteistyö Tampereen kaupungin sosiaalityöntekijöiden kanssa on erityisen hyvää, koska hän tuntee työntekijöiden toimintatavat. Sijaisvanhempi myös koki lähestyvänsä tällöin sosiaalityöntekijää herkemmin huolen noustessa ja menevänsä suoraan asiaan.

Toinen haastateltavista kertoi, että Tampereen kaupungin sosiaalityöntekijät ovat hyvin tavoitettavissa. Sijaisvanhempi koki saavansa Tampereen kaupungin sosiaalityöntekijältä vastauksen nopeammin ja varmemmin verrattuna toiseen kaupunkiin, sillä vastaus yhteydenottoon tulee yleensä vuorokauden sisällä. Sijaisvanhempi koki myös tulevansa kuuluksi yhteistyössä Tampereen kaupungin sosiaalityöntekijöiden kanssa.

Ja ehkä se suurin on verrattuna siihen mistä meillä on tää toinen pitkäaikainen lapsi, niin on just se kiinni saatavuus ja se, että jos mä lähetän jonku sähköpostin niin sieltä saattaa kestää ja joutuu kyseleen perään, että onks mitään. Niin täältä on kyl tullu tosi hyvin. Tampereelta vastaus on et se on niinku semmonen ero mikä mun kohdalla on tullu. (H2)

6.2.3 Odotukset yhteistyölle ja kehittämisehdotukset

Haastattelemamme sijaisvanhempien odotukset yhteistyölle liittyivät kommunikointiin. Sijaisvanhempi toivoi tilanteen päivittämistä puhelimitse ennen neuvotteluja. Haastateltavamme odotti sosiaalityöntekijän kertovan yhteydenpidon pelisäännöistä sijaisvanheman aloittaessa perhehoitajana. Sosiaalityöntekijän tulisi kertoa, millä tavoin hän haluaa pitää yhteyttä ja millä aikataululla vastaa. Toinen sijaisvanhempi haluaisi, että vaikeissa tilanteissa asiat puitaisiin kunnolla läpi kasvotusten, jolloin voisi varmistaa, että molemmat kuulevat ja ymmärtävät asian. Hän myös toivoi, että sosiaalityöntekijä pitäisi sijaisperhettä tietoisena asioista, joihin sijaisperhe on pyytänyt vastauksia.

Ku sä lähetät jonkun sähköpostikyselyn, nii ei tuu mitään vastausta niin ohan se ihan hirveetä. Ja sit sää et oikeesti se vaan lisää sitä tuskaa. -- Että me vastataan sulle viikon sisään niinku semmonen et antaa sen jonkun ajan koska se jo helpottaa. Et sä tiedät no sieltä tulee ja jos ei tuu niin sä voit kysyy hei, nii sit yleensä tulis. (H2)

Sijaisvanhempi kertoi odottavansa yhteistyöltä eritoten luottamusta ja toi esille eheän luottamuksen tärkeyden. Toinen sijaisvanhempi odotti, että hankalissa tilanteissa sosiaalityöntekijä ottaa sijaisperheen hädän tosissaan. Hän toivoi joustavuutta tuen saamiseen, esimerkiksi mahdollisuutta päästä kriisitilanteissa useammin työnohjaukseen.

Kehittämisehdotuksiksi nousi yhtenäisten pelisääntöjen luominen. Sijaisvanhempi ehdotti myös, että sijaisperheille korostettaisiin sosiaalityöntekijän työmäärää työskentelyn alkaessa. Tämän vuoksi sijaisperheellä olisi hyvä olla muutakin tukiverkostoa ympärillään kuin ainoastaan sosiaalityöntekijä. Toinen haastatelluista sijaisvanhemmista toivoi kriisitilanteiden jälkeen mahdollisuutta palautteen saamiseen ja antamiseen kasvotusten sosiaalityöntekijän kanssa.

Mä mietin just tota, tota tota, varmaan olis ihan asiallista joskus pysähtyy niinku ja ja tota keskustella päikseen siitä niinku, tavallaan ei olis mitään muuta teemaa niinku. Että ei mikään asiakassuunnitelmapalaveri, eikä mikään muu vaan niinkun, jos ois mahdollista niin, että mikä meni pieleen tai mikä on menny hyvin tai niinku ottaa se niinku sillä tavalla tiekkö semmonen yks palaveri missä käytäs pelkästään sitä ehkä läpi. Että niinkun uskaltaa molemmat sanoo ja niinku jotenki. Ku se jos sulle tulee joku lappunen, että miten sosiaalitoimi on toiminu ja raksit ja ruksit. -- Nii se on ihan eri

asia että. Et jotenki ja ehkä varsinki jonkun tällöisen kriisin jälkeen nii niinku pysähtyä ja että pystyttäs keskusteleen se, että mikä meni pieleen. Et siinä ois sijaisvanhemman vastuu sit se, että se kertoo et hei tää oli ihan hirveetä, että älkää vaan enää ikinä tehkö näin että. Että ottakaa tästä opiksenne ja sit taas mitä sijaisvanhempi on niinku hötkyilly, soitellu seittemän kertaa päiväs, nii vois sanoo et ei sun ehkä kannata soittaa seittemää kertaa päiväs. (H2)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytteemme tarkoitus oli selvittää hyviä käytänteitä sijaisperheiden ja sosiaalityöntekijän välisessä yhteistyössä. Halusimme tehdä näkyväksi millaisia asioita yhteistyössä arvostetaan ja mitä asioita yhteistyöhön ja työskentelyyn voitaisiin kaivata lisää. Tässä osiossa käymme haastatteluissa nousseet vastaukset läpi tutkimuskysymyksiemme kautta.

Opinnäytteemme teoriaosio tuki aineistomme kautta saatuja vastauksia. Eritoten tutkimuskysymykset sosiaalityöntekijän ja sijaisvanhemman rooleista sekä yhteistyöstä parhaimmillaan saivat vahvistusta teoriasta. Teoriassa esille nousseita yhteneväisiä asioita olivat lapsen hoidon ensisijaisuus sijaisvanhempana toimivalle, sosiaalityöntekijän rooli prosessin johtajana ja päätöksentekijänä sekä sijaisperheen tukijana. Esille nousi myös yhteistyökumppaneiden ammattitaito ja asiantuntijuus omissa tehtävissään, sosiaalityöntekijältä saadun tuen merkitys sekä luottamus, pysyvyys, tuttuus ja kuulluksi tuleminen yhteistyön peruspilareina.

Ensimmäinen tutkimuskysymyksemme oli millaiset ovat sosiaalityöntekijän ja sijaisvanhempien roolit heidän välisessä yhteistyössä. Sosiaalityöntekijän ja sijaisvanhempien haastatteluissa kysyimme heidän näkökulmaansa sosiaalityöntekijän rooliin yhteistyössä. Vastauksiksi nousi sosiaalityöntekijän vastuullisuus päätöksentekijänä, sijaisperheen huolen vastaanottajana, rehellisenä yhteistyökumppanina sekä sosiaalityöntekijän vastuu yhteydenpidosta. Sosiaalityöntekijän roolissa olennaisin asia on luoda suhde lapseen, koska se on työskentelyn kannalta välttämätöntä. Sosiaalityöntekijän rooli on olla tukena sijaisperheelle sekä olla heidän tavoitettavissaan. Sosiaalityöntekijän rooliin kuuluu, että hän tulee perheen luo ja kertoo perheelle toimintatavoistaan. Sosiaalityöntekijän tulee olla tietoinen ja ajan tasalla lapsen elämässä tapahtuvista muutoksista.

Kysyttäessä sijaisvanhemman roolista yhteistyössä esiin nousi, että sijaisvanhemman tärkein tehtävä on pitää huolta lapsesta. Sijaisvanhempi toimii arjen yhteistyökumppanina sosiaalityöntekijälle. Hänen vastuunsa on avoimesti jakaa tietoa lapsen arjesta sosiaalityöntekijän päätöksen tueksi, jotta sosiaalityöntekijä on tietoinen, mitä lapsen elämässä tapahtuu.

Toinen tutkimuskysymyksemme oli millaista yhteistyö on parhaimmillaan. Haastattelussa kysimme haastateltavien mielipiteitä siihen, millaista yhteistyö on parhaimmillaan. Halusimme myös tietää tarkemmin, mikä yhteistyöstä tekee hyvää eritoten Tampereen kaupungin sosiaalityöntekijöiden kanssa. Yleisimmiksi vastauksiksi nousi luottamus, tuttuus ja pysyvyys.

Luottamuksella yhteistyössä tarkoitetaan esimerkiksi luottamusta toistensa ammattitaitoon molemmin puolisesti sekä luottamusta tiedon jakamiseen. Sijaisvanhemman on pystyttävä luottamaan siihen, että sosiaalityöntekijä vastaa hänen yhteydenottoonsa pikimmiten. Sijaisvanhemman on tultava kuulluksi, jotta sosiaalityöntekijä voi ottaa hänen huolensa vastaan. Tuttuus koettiin oleellisena asiana hyvän yhteistyösuhteen luomiselle, sillä se mahdollistaa yhteisten toimintatapojen löytämisen. Se myös nopeuttaa tiedon jakoa, tilanteiden selvittämistä ja näin prosessien etenemistä. Hyvän yhteistyösuhteen luominen tarvitsee kuitenkin aikaa ja mahdollisuutta kommunikaatioon. Sosiaalityöntekijän vaihtuvuuden vähäisyys mahdollistaa pitkäaikaisen, luottamuksellisen suhteen syntymisen. Pysyvyys koetaan niin sijaisvanhempien kuin sosiaalityöntekijän, mutta eritoten lapsen etuna. Esille tuotiin vaikeiden asioiden läpi käynti yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa. Haastateltavamme kokivat yhteisen historian hyvien yhteistyösuhteiden perustaksi.

Kysimme mikä tekee Tampereen kaupungin sosiaalityöntekijöiden ja sijaisperheiden välisestä yhteistyöstä erityisen hyvää. Vastauksista keskeisimmäksi nousi sosiaalityöntekijän pysyvyys ja haastatteluissa nousi esille, että sijaisvanhemmat tuntevat Tampereen kaupungin sosiaalityöntekijöiden toimintatavat. Hyväksi yhteistyö koettiin myös tavoitettavuuden vuoksi. Sosiaalityöntekijä ja sijaisvanhemmat kokivat, että yhteyden sosiaalityöntekijään saa helposti. Sijaisvanhemmat nostivat esiin, että Tampereen kaupungin sosiaalityöntekijältä saa tarvittaessa tukea ja turvaa, myös pyytämättä.

Tampereen kaupungin sosiaalityöntekijät työskentelevät sijaishuollossa keskitetysti, mikä antaa paremmat edellytykset yhteistyölle. Lisäksi sosiaalityöntekijät työskentelevät sijaishuollon sisällä joko laitoshoidon- tai perhehoidon sosiaalityöntekijöinä. Perhehoidon sosiaalityöntekijöiden kanssa sijaishuollossa työskentelee perhehoidon ohjaajia.

Kolmas tutkimuskysymyksemme oli mitä odotuksia yhteistyölle on ja miten sitä voisi kehittää. Sijaisvanhemmat ja sosiaalityöntekijä odottavat avointa kommunikaatiota ja tiedon jakamista puolin ja toisin. Kehittämisehdotuksiksi nousi palautteen antaminen ja

saaminen kasvotusten erityisesti kriisitilanteiden jälkeen. Myös laissa nähtiin mahdollinen puute. Laki voisi määritellä asiakaslasten lukumäärän sosiaalityöntekijää kohden. Sosiaalityöntekijä esitteli aiemmin kuulemansa ehdotuksen mahdollisista sosiaalityöntekijöiden ja sijaisperheiden välisistä foorumeista, sovelluksista ja suljetuista ryhmistä internetissä. Näillä foorumeilla esimerkiksi sijaislapsilla olisi mahdollisuus kysyä kysymyksiä sosiaalityöntekijältä. Kuitenkin aika ja resurssit olisivat kysymysmerkki näiden sovellusten käyttöön ottamisessa.

Opinnäytteemme aihe oli Hyvät käytänteet sosiaalityöntekijän ja sijaisperheen välisessä yhteistyössä. Toimme esille sosiaalityöntekijän ja sijaisvanhempien näkemyksiä hyvistä yhteistyökäytännöistä, ja vastasimme opinnäytetyölle asettamaamme tavoitteeseen ja tarkoitukseen. Opinnäytetyötä tehdessämme opimme ymmärtämään mitä kaikkea perhehoitoon sijoitetun lapsen asioista vastaavat henkilöt tekevät, jotta yhteistyö olisi toimivaa. Yhteistyötä tehdään monen eri tahon kanssa perhehoitajien ja sosiaalityöntekijän lisäksi. Näitä ovat esimerkiksi lapsen biologiset vanhemmat, suku, koulu ja terveydenhuolto. Opinnäytteemme tuloksissa meidät yllätti positiivisesti se, että työskentely ja yhteistyö ainakin Tampereen kaupungin sosiaalityöntekijöiden kanssa on pitkäaikaista ja sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus vähäistä. Pohdimmekin, voisiko tämä olla juuri se syy, miksi Pirkanmaan Perhehoitajat ry koki yhteistyön Tampereen kaupungin kanssa erityisen hyväksi?

8 POHDINTA

8.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusta tehdessämme otimme huomioon hyvän tieteellisen käytännön. Pyrimme noudattamaan työssämme yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta niin haastattelumateriaalin tallentamisessa, sen analysoinnissa sekä tulosten esittämisessä ja arvioinnissa. Tutkittavilla tulee olla oikeus päättää mitä tietoja he tutkimuksen käyttöön antavat. Tutkimus tulee kirjoittaa niin, että yksittäiset tutkittavat ei ole siitä tunnistettavissa. (Kuula 2006, 64; Ronkainen ym. 2013, 152.)

Ihmisiä tutkittaessa työn eettiseen perustaan liittyvät oleellisesti ihmisoikeudet. Tutkijan on selvitettävä tutkimukseen osallistujille sen tavoitteet, menetelmät ja riskit. Tutkittavat osallistuvat tutkimukseen vapaaehtoisesti ja voivat keskeyttää mukanaolonsa milloin tahansa. Saatua tietoa on luottamuksellista ja osallistujat jäävät nimettömiksi. Ennen kaikkea tutkijan on oltava vastuuntuntoinen; noudatettava tehtyjä sopimuksia ja oltava rehellinen. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 131.)

Opinnäytetyöprosessia yhdessä aloittaessamme teimme tutkimussuunnitelman. Jo tässä vaiheessa pohdimme, kuinka tulemme sekä tutkimussuunnitelmassa että itse työssä kiinnittämään huomiota opinnäytteemme eettisyyteen ja yhteistyökumppanimme edustajien sekä haastateltavien anonymiteettiin. Tutkimussuunnitelman valmistuttua haimme tutkimuslupaa Tampereen kaupungilta, sekä teimme sopimuksen opinnäytetyön tekemisestä yhdessä Pirkanmaan Perhehoitajat ry:n kanssa. Tutkimuslupia hakiessamme lupasimme säilyttää sekä haastateltavien sijaisvanhempien että haastateltavan sosiaalityöntekijän anonymiteetin. Opinnäytetyömme kannalta oleellista kuitenkin oli kertoa, mistä kaupungista haastateltava sosiaalityöntekijä on.

Haastatteluiden alussa pyysimme haastateltaviltamme allekirjoitukset haastattelulupalomakkeisiin (Liite 3). Tällä takasimme luvan käyttää haastattelusta saatua materiaalia opinnäytetyössämme. Haastattelujen alussa kertasimme haastateltaville, että heidän henkilöllisyyttä ei tulla missään vaiheessa paljastamaan opinnäytteessämme. Haastatteluäänitteet, sekä haastatteluiden litteroidut versiot säilytimme ainoastaan omilla tietokoneillamme ja tuhosimme materiaalit heti opinnäytetyön valmistuttua. Nimiä ei tuotu esille

missään vaiheessa haastatteluiden sisältöä analysoidessamme, vaan viittasimme haastateltaviin lyhenteillä H2 ja H3, sillä esimerkiksi keksityt peitenimet olisivat voineet muistuttaa liikaa jonkun tutkimusjoukkoon kuuluvan nimeä (Kuula 2006, 216). Myös näillä toimilla pyrimme säilyttämään haastateltavien anonymiteetin. Nämä asiat tulevat esille haastattelulupalomakkeessa (Liite 3).

Tutkimuksen laatua tarkastellessa puhutaan yleensä validiteetin ja reliabiliteetin käsitteistä. Validiteetti eli pätevyys viittaa siihen, kuinka tutkimus kuvaa tutkittavaa ilmiötä. Jotta tutkimus on validi, on tiedon oltava tuotettu perusteltavissa olevalla tavalla. Reliabiliteetti kuvaa mittauksen tarkkuutta eli luotettavuutta. Opinnäyttemme tulos on reliabeli, sillä tulos olisi suurella todennäköisyydellä sama, jos tutkimus toteutettaisiin uudelleen. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 186; Ronkainen ym. 2013, 129–131.) Vaikka olisimme haastatelleet useampaa Tampereen kaupungin sosiaalityöntekijää tai vaihtoehtoisesti toista sosiaalityöntekijää, olisivat vastaukset olleet yhteneväisiä työtehtävien ollessa samat. Voimme myös todeta opinnäyttemme tuloksen olevan reliabeli verratessamme opinnäyttemme tulosta laajemman tutkimuksen tulokseen.

Tutkimuksemme luotettavuuteen saattaa vaikuttaa aineistomme pienuus. Tutkimussuunnitelmassamme asetimme tavoitteeksi saada sosiaalityöntekijän haastattelun lisäksi 4–6 haastateltavaa sijaisvanhempaa, joille tarkoituksena oli järjestää ryhmähaastattelu. Lopullinen haastateltavien määrä oli siis puolet aiottua pienempi. Suunnittelemamme ryhmähaastattelu muuntui ajan puutteessa kahdeksi yksilöhaastatteluksi, mihin emme olleet haastattelijoina ehkä tarpeeksi varautuneet. Ensimmäinen haastattelemamme sijaisvanhempi oli varautunut tulemaan ryhmähaastatteluun, mikä saattoi osaltaan vaikuttaa haastattelun antiin. Aineiston pienuus helpotti työtämme. Alkuperäinen suunnitelmamme olisi voinut tuottaa vaikeuksia aineiston analysoinnissa ja tehnyt tulkintojen tekemisestä vaikeasti hallittavampaa (Ronkainen ym. 2013, 83).

Yleisesti haastattelua pidetään hyvin ongelmattomana tiedonkeruutapana. Kuitenkin haastattelun käyttämisellä voi olla myös haittoja. Haastattelijalta vaaditaan kokemusta, mitä meillä ei ollut. Haastattelu voi sisältää myös virhelähteitä, esimerkiksi luotettavuutta voi heikentää haastateltavan taipumus kaunisteltuihin vastauksiin sekä ihmisen muistin rajallisuus. Teemahaastattelua käytettäessä olisi suotavaa käydä useampi kuin yksi haastattelukierros jokaisen haastateltavan kanssa. Yksi haastattelukierros tuottaa usein vain

pintatietoa ilmiöstä ja sen syvällisestä ymmärtämisestä. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 34–35; Kananen 2014, 76, 92.)

Koimme haastattelutilanteiden olleen luontevia, sillä meidän ja haastateltavien välillä oli aitoa vuorovaikutusta. Vuorovaikutus myös lisää luottamusta haastattelijoihin. Haastateluissamme osoitimme kiinnostuneisuutta haastateltaviamme sekä aihettamme kohtaan muodostamalla jatkokysymyksiä sekä varmistamalla, että ymmärsimme asian oikein. Haastatteluidemme luotettavuuteen saattoi vaikuttaa myös esittämämme kannanotot sekä nyökyttelyt haastateltavien antamiin vastauksiin. Tämä on saattanut ohjata vastaajia myötäilemään meitä, jolloin aineisto on vinoutunut. (Kananen 2014, 80, 83–85.)

Koemme opinnäytteemme validiksi. Vaikka tutkimusaineistomme oli pieni, olivat saamamme tulokset verrattavissa toiseen tutkimukseen, jossa myös aihettamme oli sivuttu. Leena Valkosen tutkimus *Sijaisvanhemmat* (2014, 42–45) sisältää usean kymmenen sijaisvanhemman haastattelun tai kokemuksen sijaisvanhemmuudesta. Tutkimuksessa oli tutkittu yhteistyötä sosiaalitoimen kanssa sekä sijaisvanhempien odotuksia sosiaalitoimea ja sosiaalityöntekijöiden kanssa tehtävää yhteistyötä kohtaan. Valkosen tutkimuksesta nousee myös esille sosiaalityöntekijöiden tavoitettavuus, vaihtuvuus, luottamus, tuttuus ja kuulluksi tuleminen. Tutkimuksessa näyttäytyy myös samansuuntaisia odotuksia sosiaalitoimen kanssa tehtävään yhteistyöhön kuin mitä meidän opinnäytteessämme tuli esille. Esimerkiksi Valkosen tutkimuksessa kerrotaan odotettavan sosiaalityöntekijöiltä suoraa ja selkeää puhumista. Opinnäytteemme aineistosta sijaisvanhempien haastatelusta nousi haastateltavien käsitys rehellisyydestä sosiaalityöntekijän roolissa.

8.2 Tutkimusprosessi

Halusimme tehdä opinnäytteemme lastensuojelun kentältä yhteisen kiinnostuksen vuoksi. Pyörittelimme eri aiheita sijaishuoltoon liittyen ja päädyimme lopulliseen aiheeseen Pirkanmaan Perhehoitajat ry:n toiveesta. Keväällä 2015 kamppailimme aiheen rajaamisen ja tutkimuskysymysten muotoilun kanssa, jotta aiheesta ei tulisi liian laaja. Kesän 2015 lopussa saimme tutkimusluvan Tampereen kaupungilta. Tätä ennen olimme jo tehneet sopimuksen opinnäytetyön tekemisestä Pirkanmaan Perhehoitajat ry:n kanssa. Syksyllä 2015 aloitimme aineiston keruun ja haastateltavien rekrytoimisen. Aineistomme oli kasassa tammikuussa 2016.

Alustavan aikataulumme mukaan opinnäytteemme olisi ollut valmis marraskuussa 2015, mutta haastateltavien rekrytoinnin haasteiden vuoksi työn valmistuminen viivästyi. Sopivien haastateltavien löytäminen oli aikaa vievää: haastatteluihin ilmoittautuvat eivät aina sopineet hakemaamme profiiliin. Tarvitsimme haastateltaviksi nimenomaan sijaisvanhempia, joilla on lapsi sijoitettuna Tampereen kaupungilta ja näin kokemusta Tampereen kaupungin sosiaalityöntekijöiden kanssa työskentelystä. Myös syksyllä suorittamamme viimeiset sosionomin opintoihin sisältyvät harjoittelut osaltaan hidastivat opinnäytetyöprosessin etenemistä.

Vaikka haastateltavien saaminen olikin haasteellista, olemme tyytyväisiä valitsemaamme aineistonkeruun tapaan. Opinnäytteemme tulokset ovat mielestämme valideja, vaikka itse haastattelutilanteissa olisimme voineet pyytää haastateltavia täsmentämään ja avaamaan vastauksiaan enemmän. Olemme loppujen lopuksi tyytyväisiä opinnäytetyöprosessiin, vaikka alun perin olimme suunnitelleet suoriutuvamme siitä nopeammin.

Aiheestamme voisi tehdä jatkotutkimuksen vertailemalla yhteistyön käytänteitä ja toimintatapoja eri kaupunkien sosiaalityöntekijöiden välillä. Aluksi Pirkanmaan Perhehoitajat ry toivoi opinnäytettä jossa olisi selvitetty enemmän kuntien linjauksia yhteistyölle. Tämä oli kuitenkin opinnäytteeksi liian laaja aihe ja sopisi enemmän esimerkiksi Pro gradu- tutkielman aiheeksi. Pienen aineistomme vuoksi opinnäytteestämme ei tullut niin syvällistä kuin olisimme alun perin toivoneet. Sen vuoksi tätä samaa aihetta voisi myös tutkia haastatteleamalla esimerkiksi useita kymmeniä sijaisvanhempia sekä useampaa sosiaalityöntekijää. Aineistonkeruun menetelmänä voisi haastattelun sijaan käyttää myös kyselyä.

Teimme opinnäytteemme parityönä. Alusta alkaen meillä oli selkeät vastuualueet yhteydenpidosta työelämäkumppaneihin sekä sovittuna, mitkä osa-alueet kirjoitamme itsenäisesti ja mitkä yhdessä. Koimme opinnäytetyön tekemisen yhdessä antoisaksi kokemukseksi. Saimme tarvittaessa tukea toisiltamme: erityisesti opinnäytteemme aihetta täsmentäessä sekä aineistoa analysoidessa koimme parityöskentelyn voimavarana. Työn tekeminen syvensi tietämystämme sijaishuollosta sekä perhehoidosta sijaishuollon muotona. Opinnäytetyöprosessi lisäsi meidän stressinsietokykyä sekä epävarmuuden sietä-

mistä, sillä prosessin aikana emme itse pystyneet vaikuttamaan kaikkien asioiden etene-
miseen, kuten sopivien haastateltavien löytämiseen. Prosessi opetti meille myös vastuun-
ottoa, aikatauluttamisen tärkeyttä sekä itsenäistä työtettä.

LÄHTEET

Aaltonen, K. (toim.) 2011. Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Banks, S. 2006. Ethics and values in social work. 3rd edition. New York: Palgrave Macmillan.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Haaramäki, R., 2008. Lapsi syntyy uuteen perheeseen. Teoksessa Arkimies, K. (toim.) 2008. Terveisiä sijaisperheestä! Yhdessä lapsen parhaaksi. Helsinki: Kirjapaja.

Hakkarainen P., Kuukkanen M., & Piispanen H. 2013. Parasta perhehoitoa. Perhehoiton tietopaketti. 3. uudistettu painos. Jyväskylä: Perhehoitoliitto ry.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Isoherranen, K. 2005. Moniammatillinen yhteistyö. 1.painos. Helsinki: WSOY

Isoherranen, K., Rekola, L., & Nurminen, R. 2008. Enemmän yhdessä. Moniammatillinen yhteistyö. 1.painos. WSOY Oppimateriaalit Oy.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Ketola, J. 2008. Lasten ja nuorten perhehoito. Teoksessa Ketola, J. (toim.) 2008. Perhehoito. Tekemisen ja tukemisen arvoista työtä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ketola, J. 2008. Perhehoito ennen ja nyt. Teoksessa Ketola, J. (toim.) 2008. Perhehoito. Tekemisen ja tukemisen arvoista työtä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Lastensuojelun käsikirja. 2016. Hoito ja kasvatus sijaishuollossa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Luettu 29.2.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoito-ja-kasvatus-sijaishuollossa>

Lastensuojelun käsikirja. 2015. Perhehoito. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Päivitetty 23.9.2015. Luettu 17.2.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/perhehoito>

Lastensuojelun käsikirja. 2016. Perhehoitajan asema. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Päivitetty 5.2.2016. Luettu 17.2.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/perhehoito/perhehoitajan-asema>

Perhehoitolaki 20.3.2015/263.

Perhehoitoliitto. 2015. Lastensuojelun perhehoidon vahvuudet. Luettu 17.2.2016. http://www.perhehoitoliitto.fi/perhehoito/lapset_nuoret/perhehoidon_vahvuudet

Perhehoitoliitto. 2015. Mentoritoiminta. Luettu 17.2.2016. http://www.perhehoitoliitto.fi/palvelut/palvelut_perhehoitajille/mentoritoiminta

Rabb H. 2008. Mitkä ovat perhehoitajien ja sosiaalitoimen yhteistyön mahdollisuudet? Teoksessa Ketola, J. (toim.) 2008. Perhehoito. Tekemisen ja tukemisen arvoista työtä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. 2013. Tutkimuksen voimasanat. 1.-2. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Räty, T. 2012. Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. 2. uudistetun painoksen täydennetty lisäpainos. Helsinki: Edita.

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301

Tampereen kaupunki. 2015. Perhehoidon muodot. Luettu 17.2.2016. <http://www.tampere.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapsiperheiden-palvelut/lastensuojelu/sijaisperheeksi/sijaisperheet/muodot.html>

Tampereen kaupunki. 2015. Sijaisperheet. Luettu 17.2.2016. <http://www.tampere.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapsiperheiden-palvelut/lastensuojelu/sijaisperheeksi/sijaisperheet.html>

Tampereen kaupunki. 2015. Sijaisperheiden tuki. Luettu 17.2.2016. <http://www.tampere.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapsiperheiden-palvelut/lastensuojelu/sijaisperheeksi/sijaisperheet/tuki.html>

Tampereen kaupunki. 2016. Sijaisperheeksi? Tukiperheeksi? Luettu 17.2.2016. <http://www.tampere.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapsiperheiden-palvelut/lastensuojelu/sijaisperheeksi.html>

Tampereen kaupunki. 2015. Tukiperheet. Luettu 17.2.2016. <http://www.tampere.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapsiperheiden-palvelut/lastensuojelu/sijaisperheeksi/tukiperheet.html>

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 8. uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuovila, P. 2008. Menetykset ja lapsen kehitys. Teoksessa Ketola, J. (toim.) 2008. Menetyksistä mahdollisuuksiin. Perhehoitoa lasten ja vanhemmuuden tueksi. Jyväskylä: PS-kustannus.

Valkonen, L. 2014. Sijaisvanhemmat. Jyväskylä: Perhehoitoliitto ry.

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje sosiaalityöntekijälle

Saatekirje

Hyvä sosiaalityöntekijä,

Olemme sosiaalialan opiskelijoita (sosionomi AMK) Tampereen ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötämme yhteistyössä Pirkanmaan Perhehoitajat ry:n kanssa. Opinnäytetyössämme tutkimme hyviä käytänteitä sijaisperheiden ja sosiaalityöntekijöiden välisessä yhteistyössä. Keskeistä tutkimuksessamme on sijaisperheiden sekä sosiaalityöntekijän kokemukset ja mielipiteet hyvästä yhteistyöstä, varsinkin hyvistä nyt käytössä olevista käytänteistä, sekä kehittämisehdotuksista. Haastattelemme Tampereen kaupungin sosiaalityöntekijän lisäksi sijaisvanhempina toimivia henkilöitä samoista aiheista.

Haastattelumme perustuu kolmeen eri teemaan, jotka ovat:

1. Sosiaalityöntekijän rooli sosiaalityöntekijän ja sijaisperheen välisessä yhteistyössä
2. Sosiaalityöntekijän odotukset yhteistyöstä sijaisperheen kanssa
3. Yhteistyön kehittäminen.

Toivoisimme teidän pohtivan teemoja jo hieman etukäteen.

Meitä koskee täysi vaitiolovelvollisuus ja kaikki haastattelumateriaali pysyy vain meidän hallussamme, eivätkä henkilötietonne tule esiin opinnäytetyössämme. Äänitämme haastattelun jotta teidän kertomanne ei muutu matkan varrella. Haastattelun litteroinnin jälkeen tuhoamme materiaalit.

Pyrimme tekemään haastattelun syyskuun loppuun mennessä. Tarvittaessa haastattelu voidaan sopia myös muulle ajankohdalle. Haastattelu paikan voimme järjestää Tampereen ammattikorkeakoulun tiloista (Kuntokatu 3, 33550 Tampere) tai tulla muuhun teille paremmin sopivaan paikkaan.

Toivoisimme teidän ottavan yhteyttä meihin mahdollisimman pian löytääksemme yhteisen haastatteluajankohdan.

Emilia Rissanen

emilia.rissanen@soc.tamk.fi

p. [REDACTED]

Heta Nieminen

heta.nieminen@soc.tamk.fi

p. [REDACTED]

Kiitos ajastanne ja mukavaa syksyä!

Ystävällisin terveisin,

Emilia Rissanen ja Heta Nieminen

Liite 2. Saatekirje sijaisvanhemmille

Saatekirje

Tämän kirjeen on meidän puolestamme teille välittänyt Pirkanmaan Perhehoitajat ry, eikä meille ole luovutettu henkilö- tai osoitetietojanne.

Hei Sinä sijaisvanhempana toimiva!

Olemme sosiaali-alan opiskelijoita (sosionomi AMK) Tampereen ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötämme yhteistyössä Pirkanmaan Perhehoitajat ry:n kanssa. Opinnäytetyössämme tutkimme hyviä käytänteitä sijaisvanhempien ja sosiaalityöntekijöiden välisessä yhteistyössä. Keskeistä tutkimuksessamme on teidän kokemuksenne ja mielipiteenne hyvästä yhteistyöstä sosiaalityöntekijän kanssa, varsinkin hyvistä nyt käytössä olevista käytänteistä, sekä kehittämisehdotuksista. Haastattelemme myös Tampereen kaupungin sosiaalityöntekijää samoista aiheista, hänen ammatillisesta näkökulmastaan.

Kaipaisimmekin haastateltaviksi teitä sijaisvanhempia, joilla on lapsi sijoitettuna perheeseen Tampereen kaupungilta. Toteutamme haastattelun ryhmähaastatteluna, jotta saisimme aikaan aitoa vuorovaikutusta ja keskustelemaan ilmapiiriin. Haastattelumme perustuu neljään eri teemaan, jotka ovat:

1. Sosiaalityöntekijän rooli / sijaisvanhemman rooli sosiaalityöntekijän ja sijaisperheen välisessä yhteistyössä
2. Yhteistyö parhaimmillaan
3. Sijaisvanhempien odotukset yhteistyöstä sosiaalityöntekijän kanssa
4. Yhteistyön kehittäminen.

Toivoisimme teidän pohtivan teemoja ja omia kokemuksianne aiheeseen liittyen jo hienan etukäteen.

Meitä koskee täysi vaitiolovelvollisuus ja kaikki haastattelumateriaali pysyy vain meidän hallussamme, eivätkä henkilötietonne tule esiin opinnäytetyössämme. Äänitämme ja kuvaamme haastattelun, jotta teidän kertomanne kokemukset eivät muutu matkan varrella. Haastattelun litteroinnin jälkeen tuhoamme materiaalit.

Pyrimme tekemään haastattelun viikolla 2. Haastattelupaikan järjestämme Tampereen ammattikorkeakoulun tiloista (Kuntokatu 3, 33520 Tampere). Haastatteluun on hyvä varata aikaa vähintään tunti, riippuen kuitenkin haastateltavien määrästä.

Mikäli sinulla on kysyttävää liittyen opinnäytetyöhömmö tai olet kiinnostunut tulemaan haastateltavaksi, ota rohkeasti yhteyttä meihin.

Jokainen kokemus ja mielipide on meille tärkeä!

Emilia Rissanen
emilia.rissanen@soc.tamk.fi

p. [REDACTED]
 Heta Nieminen
heta.nieminen@soc.tamk.fi

p. [REDACTED]

Kiitos ajastanne ja mukavaa joulun odotusta!

Liite 3. Haastattelun lupalomake

Hei!

Olemme tekemässä opinnäytetyötämme (sosionomi AMK) Tampereen ammattikorkeakoulusta yhteistyössä Pirkanmaan Perhehoitajat ry:n kanssa. Opinnäytetyömme on haastattelututkimus, jonka tarkoituksena on tutkia hyviä käytänteitä yhteistyössä sosiaalityöntekijän ja sijaisvanhempien välillä.

Äänitämme haastattelut nauhurilla, sekä kuvaamme haastattelutilanteen videokameralla. Puramme aineiston tekstiksi omalle tietokoneellemme. Kerätyt materiaalit ovat vain meidän käytössämme ja käytämme niitä vain opinnäytetyön tekemiseen. Opinnäytetyömme valmistuttua materiaalit tuhoataan.

Opinnäytetyössämme ei tule esiintymään haastateltujen henkilötietoja. Mahdolliset suorat lainaukset haastatteluista tulemme tekemään täysin nimettöminä sekä tunnistamattomina.

Allekirjoittamalla tämän lomakkeen annan luvan haastatella minua opinnäytetyötä varten sekä äänittää ja kuvata haastattelun yllä mainituin ehdoin.

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Paikka ja aika

Ystävällisin terveisin,
Heta Nieminen ja Emilia Rissanen

Liite 4. Haastattelun runko sosiaalityöntekijälle

TEEMAHAASTATTELU

Yhteistyöllä tarkoitamme sosiaalityöntekijän ja sijaisperheen välistä vuorovaikutusta ja yhteydenpitoa, sekä yhdessä toimimista lapsen edun mukaisesti. Haluamme selvittää, kuinka yhteistyö toteutuu käytännössä ja koetteko pystyvänne tukemaan sijaisperheitä riittävästi.

Sosiaalityöntekijän rooli yhteistyössä sijaisperheen kanssa

- Mitkä ovat kunnan linjaukset yhteistyöstä sijaisperheiden kanssa?
- Koetko linjaukset tarpeellisiksi ja riittäviksi?
- Millaiseksi koet roolisi yhteistyössä sijaisperheen kanssa?
- Koetko pystyväsi antamaan sijaisperheille riittävää työnohjauksellista tukea?
- Minkälaisena näet sijaisvanhemman roolin yhteistyössä?

Odotukset yhteistyölle

- Kuvaile, millaista toimiva yhteistyö parhaimmillaan mielestäsi on.
- Kuinka useasti olet yhteydessä sijaisperheeseen ja onko mielestäsi riittävästi?
- Ovatko odotuksesi yhteistyöstä sijaisperheiden kanssa täyttyneet?

Yhteistyön kehittäminen

- Oletko huomannut kehittämisen kohteita yhteistyössä sijaisperheiden kanssa?
Mitä?
- Miten lähtisit kehittämään yhteistyötä?

Liite 5. Haastattelun runko sijaisvanhemmille

TEEMAHAASTATTELU

Yhteistyöllä tarkoitamme sosiaalityöntekijän ja sijaisperheen välistä vuorovaikutusta ja yhteydenpitoa, sekä yhdessä toimimista lapsen edun mukaisesti. Haluamme selvittää, kuinka yhteistyö toteutuu käytännössä ja koetteko saavanne sosiaalityöntekijältä tarvitsemanne tuen.

Sosiaalityöntekijän rooli yhteistyössä sijaisperheen kanssa

- Millaiseksi koet sosiaalityöntekijän roolin yhteistyössä?
- Milloin sosiaalityöntekijän rooli näkyy perheenne arjessa?
- Koetko sosiaalityöntekijän olevan saatavilla tilanteen sitä vaatiessa?
- Onko Tampereen kaupungin sosiaalityöntekijän rooli ja merkitys erilainen kuin muiden kaupunkien sosiaalityöntekijöiden?
- Millaisena näet oman roolisi yhteistyössä sijaisvanhempana? Mitä ovat vastuusi?

Yhteistyö parhaimmillaan

- Millaista yhteistyö konkreettisesti on Tampereen kaupungin sosiaalityöntekijän kanssa?
- Koetko, että yhteistyö Tampereen kaupungin sosiaalityöntekijän kanssa on sujuvampaa kuin muiden kaupunkien kanssa?
- Kuinka useasti olette yhteydessä Tampereen kaupungin sosiaalityöntekijän kanssa? Onko se mielestänne riittävästi? Eroaako määrä muista kaupungeista?
- Kuunnellaanko teitä mielestänne riittävästi?

Odotukset yhteistyölle

- Onko yhteydenpito sosiaalityöntekijöiden kanssa vastannut alkuperäisiä odotuksianne?
- Millaisia odotuksia teillä on yhteistyöstä sosiaalityöntekijän kanssa?
- Ovatko odotukset yhteistyöstä täyttyneet?

Yhteistyön kehittäminen

- Oletko jäänyt kaipaamaan jotain yhteistyössä sosiaalityöntekijän kanssa? Mitä?
- Miten lähtisit kehittämään yhteistyötä muiden kaupunkien sosiaalityöntekijöiden kanssa?